

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

1821

2021

ΤΟ ΛΑΒΑΡΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ

Τεύχος 59B ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2021

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ
ΧΙΟΣ

Απαγχονισμός Τερομάρτυρος Αρχidiaκόνου Μακαρίου (τοῦ Γαρρηῆ)

Δοξολογία πρὸς τιμὴν Κ. Κανάρη
(Ι. Μ. Ν. Χίου 02.08.21)

1821 - 2021

200 Χρόνια

Χριστός και Έλλάς

(Ζ')

Εύλογημένη ή Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, διότι μάς χάρισε το σωτήριο έτος 2021, κατά το οποίο εορτάζουμε την διακοσιοστήν επέτειον από της έναρξεως του ιεροῦ αγώνος της εθνικής παλιγγενεσίας (1821), ο οποίος εγένετο «για του Χριστού την Πίστην την Αγίαν και της Πατρίδος την έλευθερίαν».

Είς το πλαίσιον του εορτασμού αυτού και κατά τον μήνα Αύγουστον 2021 ή Ίερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών έπραγατοποίησεν τας εξής έκδηλώσεις:

α). Τό έσπέρας της 1ης Αύγούστου 2021 ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Μάρκος, μέ την συμμετοχήν πλήθους πιστών, μεταξύ των οποίων πολλοί νέοι, έτέλεσε μέ κατανύξιν την πρώτην Ίεράν Παράκλησιν εις την Ύπεραγίαν Θεοτόκον εις τον Ίερόν Μητροπολιτικόν Ναόν Χίου.

Είς τό πέρας της Ί. Ακολουθίας, επέδωκε εις έκαστον υπότροφον της Ί. Μητροπόλεως την Βεβαίωσιν χορηγήσεως της Υποτροφίας και αποδεικτικόν της καταθέσεως εις Τράπεζαν του χρηματικού ποσού.

Οι υπότροφοι έλαβον, επίσης, ένα αναμνηστικόν μέ τό λογότυπον της Ίερας Μητροπόλεως Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών διά την επέτειον των 200 έτών από την έναρξιν της Έλληνικής Έπανάστασεως του 1821 *“για του Χριστού την Πίστην την Αγία και της Πατρίδος την Έλευθερία”* από τον παριστάμενον απόγονον του Κωνσταντίνου Κανάρη κ. Michel Marbo.

Είς τό λογότυπον παρουσιάζεται ή Έλληνική Σημαία μέ τον Σταυρόν του Χριστού μας, *“τό σημεῖον δι' οὔ πάντοτε νικῶμεν”*. Είς τό κέντρον δεσπόζει ο γνωστός άνδριάντας του Κωνσταντίνου Κανάρη εις τό μέσον του Δημοτικού Κήπου της Χίου, και ή έπιγραφή των λόγων του, *“τίποτ', αρχόντοι, δέν φελά, μονάχα τό καράβι”*.

β). Την 2^{αν} Αύγούστου 2021 ή Έπιτροπή «Χίος '21» έτίμησεν τον Κωνσταντίνον Κανάρην. Τό απόγευμα έτελέσθη εις τον Ί. Μητροπολιτικόν Ναόν Χίου Δοξολογία, προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Μάρκου, μέ την συμμετοχήν του Πανοσ. Αρχιμανδρίτου κ. Νεκταρίου Έπιτροπάκη, Πρωτοσυγκελλεύοντος της Ίερας Μητροπόλεως Χίου, του Αΐδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Δημητρίου Γεομέλου, Γενικού Αρχιερατικού

Ἐπιτρόπου, τῶν Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβυτέρων κ. Ἰωάννου Μουσαῖ, Ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Χίου καί Κηρύκου Φαράκλα, τοῦ Αἰδεσιμ. Οἰκονόμου κ. Ἰωάννου Κατσούνη, τοῦ Αἰδεσιμ. Πρεσβυτέρου κ. Ἰωάννου Βορριᾶ καί τοῦ Ἱερολογ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα καί τήν παρουσίαν τῶν Ἀρχῶν τῆς Χίου. Κατά τήν Δοξολογίαν ὁ Σεβασμιώτατος Χίου ἀνέπεμψεν τήν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἐπί τῷ σκοπῷ τούτῳ εὐχήν: «*Τριάς ὁμοούσιε, ἀδιαίρετε, Σὺ ἐκραταίωσας τήν θάλασσαν καί Σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης. Σέ προσκυνοῦσι πᾶσαι αἱ νῆσοι τῶν ἐθνῶν καί τάς ἀρετάς Σου ἐν ταῖς νήσοις ἀναγγελοῦσι. Σὺ ἔταξας ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Παραδείσου τήν φλογίνην ῥομφαίαν καί ἀπέστειλας φλόγα τοῦ καταφλέξει τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Σὺ ἐν εἰδει πυρίνων γλωσσῶν οὐρανόθεν κατέπεμψας τό Πανάγιον Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς Ἁγίους μαθητάς καί Ἀποστόλους. Σοὶ δοξάζομεν, τῷ ὑπὸ πασῶν τῶν δυνάμεων τῶν οὐρανῶν αἰνουμένῳ, ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, ἧ ὤρισας, ὡς πλήρωμα τοῦ χρόνου τῆς συνειδήσεως τῆς ἱστορίας, τοῦ καλλίστου εὐρήματος τῶν Ἑλλήνων, ὅτι, ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ἀρχιπελάγει Αἰγαίῳ, ὃ διέπλευσαν Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, καί ἐν τῇ ἀγιότητι καί ἠρωτοκίῳ, ναυπρυτάνει καί ναυσικλυτῇ νήσῳ Χίῳ, ἧς ἀντικρὺ κατήντησεν Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, Σὺ ὠδήγησας τόν Ὀρθόδοξον Χριστιανόν καί Ἕλληνα καί Οἰκογενειάρχην ναυμάχον καί πυρπολητὴν Κωνσταντῖνον τούπικλῆν Κανάρην, ἵνα ἐκκρίψῃ κερανοὺς ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ Σου, τοὺς κατασφάξαντας τοὺς δούλους Σου καί δηώσαντας τήν κληρονομίαν Σου, καί φωτὶ Χριστοῦ λαμπρύνῃ τό ἔθνος ἡμῶν καί δι' αὐτοῦ τήν οἰκουμένην ἅπασαν· Τούτου μὲν δεόμεθα ἵνα μνησθῆς, Κύριε, ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου, ἡμᾶς δὲ ἀξίωσης κατοικεῖν ἕως τῆς συντελείας τῶν αἰῶνων εἰς τήν χριστοφόρον καί ἐλληνόφρονα νήσον ἡμῶν πιφαύσκοντες τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου Σου καί φρουκτωροῦντες τό φῶς τῶν ἐντολῶν Σου πρὸς πάντα τά ἔθνη, ἵνα γένηται ἡ οἰκουμένη μία ποιμνὴ, εἰς ποιμήν, ὁ Κύριος καί Θεός καί Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ᾧ, σὺν τῷ Πατρὶ καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».*

Εἰς τό πέρας τῆς Δοξολογίας ἀπένειμεν τό παράσημον τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου εἰς τόν ἀπόγονον τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρη κ. Michel Marbo καί ἐδώρησεν εἰς αὐτόν λάβαρον μέ τό λογότυπον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως διὰ τό 1821 φέρον τόν Κ. Κανάρην, ὡς καί ἀπό «*τῶν Φαρῶν τήν ὀλόμαυρην ράχην*» «*ὀλίγα χορτάρια*».

Ἐν συνεχείᾳ, ἅπαντες μετέβησαν εἰς τόν Δημοτικόν Κήπον τῆς Χίου, ὅπου πρό τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Κανάρη, ὁ Σεβασμιώτατος μετὰ τῶν Αἰδεσιμολ. Οἰκονόμου κ. Ἐμμανουὴλ Τζιώτη καί Ἱερολογ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα ἐτέλεσεν ἐπιμνημόσυνον δέησιν εἰς τό πέρας τῆς ὁποίας ὁ Χῖος Ποιμενάρχης κατέθεσεν στέφανον «*γενομένο ἀπ' τὰ λίγα χορτάρια ποῦχαν μείνει στήν ἔρημη γῆ*» τῆς ὀλόμαυρης ράχης τῶν Φαρῶν. Ἐπίσης, στεφάνους δάφνης κατέθεσαν αἱ Ἀρχαί. Τό ἐσπέρας, εἰς

τόν λιμένα τῆς Χίου ἐγένετο ἀναπαράστασις τῆς πυρπολήσεως τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ἀπό τόν Κωνσταντῖνον Κανάρην.

γ). Εἰς μίαν ἀξιόλογον καί ὑψηλοῦ θρησκευτικοῦ, ἐθνικοῦ καί πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τελετή ἐγένετο τήν 5^{ην} Αὐγούστου 2021 τά ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀγάλματος τῆς Δόξης τῶν Ψαρῶν εἰς τήν ἠρωϊκὴν νῆσον. Τό ἄγαλμα εἶναι ἔργον τοῦ γλύπτου κ. Νικολάου Γεωργίου καί κατεσκευάσθη κατόπιν χορηγίας τῶν κ. Ἀθανασίου καί Μαρίνης Μαρτίνου. Μετά τόν Ἀρχιερατικόν Ἑσπερινόν εἰς τόν Ἱ. Μητροπολιτικόν Ναόν Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Ψαρῶν ἅπαντες οἱ παριστάμενοι μετέβησαν εἰς τήν Μαύρην Ράχην τῶν Ψαρῶν. Ἐκεῖ εἰς τόν χῶρον τοῦ ἀγάλματος τῆς Δόξης τῶν Ψαρῶν ἐτελέσθη Ἀγιασμός ὑπό τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἴνουσσῶν κ. Μάρκου καί ἠκολούθησαν Χαιρετισμοί: ὑπό τοῦ κ. Κωνσταντῖνου Βρατσάνου, Δημάρχου Ψαρῶν, τοῦ Ὑφυπουργοῦ Ναυτιλίας κ. Κωνσταντῖνου Κατσαφάδου, τοῦ Δωρητοῦ κ. Ἀθανασίου Μαρτίνου καί ἀνεγνώσθη Χαιρετισμός τῆς κ. Γιάννας Ἀγγελοπούλου, ἐν συνεχείᾳ, ἀπαγγελία τῶν ποιημάτων: «Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν» ἀπό τήν μαθήτριαν Ἀθηνᾶ Κλίτσα, καί «Ἡ Δόξα τῶν Ψαρῶν» ἀπό τήν μαθήτριαν Ἄνναν - Μαρίαν Παραγῆ, ἡ παρουσίασις τοῦ χρονικοῦ τοῦ Ὀλοκαυτώματος, τά ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀγάλματος «Ἡ Δόξα τῶν Ψαρῶν», ἡ ἐπίδοσις ἀναμνηστικῶν καί ἡ ἀνάκρουσις τοῦ Ἐθνικοῦ Ὕμνου.

Παρόντες ἦσαν: Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Κατσαφάδος, Ὑφυπουργός Ναυτιλίας καί Νησιωτικῆς Πολιτικῆς, ὁ κ. Ἀθανάσιος Μαρτίνος, Ἐφοπλιστής, ὁ κ. Γεώργιος Προκοπίου, Ἐφοπλιστής, ὁ Διοικητής τῆς 96 ΑΔΤΕ Ταξίαρχος κ. Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης, ὁ Λιμενάρχης Χίου κ. Παντελῆς Βατούσης, ὁ κ. Κυριάκος Ζωάνος, Ἀντιδήμαρχος Ἀμανῆς, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Δημάρχου Χίου καί ὁ κ. Ἐμμανουήλ Βουρνοῦς, πρ. Δήμαρχος Χίου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κατὰ τήν ὁμιλίαν του εἰς τόν χῶρον τοῦ ἀγάλματος τῆς Δόξης τῶν Ψαρῶν εἶπεν:

«Ἕλληνες, Χριστιανοί, παιδιά μου! Κατὰ τήν διάρκεια τοῦ σημερινοῦ Ἑσπερινοῦ ἀκούσαμε κατὰ τήν ἀνάγνωσις ἑνὸς Παλαιοδιαθητικοῦ Ἀγιογραφικοῦ Ἀναγνώσματος τὸν Θεόπτη Προφήτη Μωυσῆ, εὐρισκόμενον στὴν κορυφή τοῦ Θεοβαδίστου Ὀρους Σινᾶ νὰ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τοῦ δείξει τὴν δόξαν Του. «Δεῖξόν μοι τὴν Σεαυτοῦ Δόξαν» (Ἐξ. λγ', 18).

Ἄργησαν πολλοὶ αἰῶνες, πέρασαν πολλὰ χρόνια, μέχρι νὰ ῥθει ἡ στιγμή πού ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς νὰ ἐπιβεβαιώσει στὰ αὐτιά τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἔφτασε ἡ στιγμή νὰ ἰκανοποιήσει τὸ αἶτημα τοῦ Θεόπτη Προφήτου Μωυσέως. Τὴν βραδιά τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, λίγες ὥρες πρὶν ἀνεβεῖ σὲ ἓνα ἄλλο θεοβάδιστο βουνό, στὸ βουνὸ τῆς θυσίας, στὸ βουνὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ὁ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ Σωτῆρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ πεῖ μπροστά στὰ ἐκπληκτὰ μάτια τῶν τρομαγμένων ἐκείνη τὴν στιγμή μαθητῶν Του τὸν περίφημο ἀξιωματικὸ λόγο. «Πάτερ Ἄγιε, ἐλήθυσθεν ἡ ὥρα, δόξασόν Σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός Σου δοξάσῃ Σοι» (Ἰω. ιζ', 5). Καὶ

ὁ Απόστολος Παῦλος θὰ ἐρμηνεύσει τὸν θεόρρητον Κυριακὸν αὐτὸν λόγον μὲ τὴν θαυμάσια ἐξαγγελία του ὅτι ἐπάνω στὸν Γολγοθᾶ «τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν».

Ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ μας, ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας μας, βρίσκεται στὸ μεγαλεῖο τοῦ Σταυροῦ, βρίσκεται στὸ μεγαλεῖο τῆς θυσίας Του. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο εἶδαν τὰ μάτια τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ μας, ὅπως ἀnéφερα κατὰ τὸ κήρυγμα, ὑπὲρ αἰσθησιν, σὲ ἓνα ἄλλο θεοβάδιστο βουνό, τὸ ὄρος Θαβώρ, ἐκεῖνο λέγω τὸ ὁποῖο εἶδαν τὰ μάτια τοῦ Χριστοῦ μας στὸ ὄρος Θαβώρ ἦταν ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Ἦταν ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐθυσίασε, ἐκένωσε τὸ μεγαλεῖο τῆς Θεότητάς Του γενόμενος ἄνθρωπος, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ Σταυροῦ. Ἡ θυσία στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν δόξα.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖο ἐπέλεξε ὁ Θεός, ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Γῆς - ὅταν εἶδε τοὺς Ἕλληνες νὰ πλησιάζουν εἶπε στοὺς μαθητὲς Του, «ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου» (Ἰω. ιβ', 23) - εἶναι τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος, εἶναι τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖο ἐγκολπώθηκε τὴν διδασκαλία πού ὁ Απόστολος Παῦλος, ἀνταποκρινόμενος στὴν πρόσκληση ἐνὸς Μακεδόνα, Ἑλληνα δηλαδή, γιατί μόνο Ἕλληνες εἶναι οἱ Μακεδόνες, «διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν» (Πρ. ιστ', 9), ἔφερε κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν σκιά τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἐκεῖ ἐμίλησεν γιὰ τὸν Κύριον «τὸν ποιήσαντα πᾶν γένος ἀνθρώπων ἐξ ἐνὸς αἵματος» (ἰζ', 16) πού δημιούργησε ὅλα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ ἴδιο αἷμα, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως τὸν θέμενον τὰς ὀροθεσίας τῶν ἐθνῶν καὶ συγχρόνως θέτοντας σύνορα πού εἶναι ἀκατάλυτα καὶ πρέπει νὰ τὰ προφυλάσσουμε μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, ὥστε τὸ κάθε ἔθνος νὰ διατηρεῖ τὴν θρησκευτικὴ, ἐθνικὴ, εὐρύτερα πολιτισμικὴ ταυτότητα καὶ ἰδιοπροσωπία.

Σὲ αὐτὸ, λοιπὸν, τὸ ἔθνος, τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος, ἐδόθηκε τὸ προνόμιο νὰ γίνεταί μέτοχος τῆς μεθέξεως τῆς δόξης τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ νὰ γίνεταί μέτοχος δόξης τῆς ὥρας τῆς θυσίας, εἴτε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν ὀλόκληρο τὸν Εὐρωπαϊκὸ Πολιτισμὸ ἀπέναντι στὶς ἐπιθέσεις τῶν Ἀσιατῶν στὸν Μαραθῶνα, στὶς Θερμοπύλες, στὴν Σαλαμίνα, εἴτε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Βυζαντίου γιὰ νὰ ἐκπολιτίσουν καὶ νὰ ἐκχριστιανίσουν τὸν Σλαβικὸ, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀνατολικὸ καὶ Ἀφρικανικὸ χῶρο, εἴτε στοὺς τελευταίους χρόνους γιὰ νὰ δώσουν τὴν ἐλευθερία στὴν πατρίδα μας, ἀπέναντι, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὸν στίχο τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου, «στά λυσσῶντα τέκνα τῆς Ἄγαρ».

Αὐτὲς οἱ ὥρες, τῆς μεγάλης θυσίας τοῦ ἔθνους μας εἶναι καὶ οἱ ὥρες τῆς μεγάλης δόξης τοῦ ἔθνους μας. Καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ θεοκίνητη λύρα τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς Ἑλλάδος συμμετρικά, ἀπὸ τὸ Ἴονιο πέλαγος, ἀπὸ τὶς κορυφές καὶ τὶς ἀκρογιαλιές τῆς Ζακύνθου, ἐμπνεύστηκε τὴ Δόξα νὰ παρεπιδημεῖ ἢ καλύτερα νὰ κατοικεῖ μόνιμα ἐπάνω σὲ αὐτὸν ἐδῶ τὸν πέτρινο, καὶ γι' αὐτὸ σταθερὸ στὶς ἀξίες του, Ἡρωικὸ καὶ Ναυτικὸ τόπο.

Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἔμπνευση τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ. Εἶναι κάτι μεγαλύτερο ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς ἀφηγήσεις μέσα στὶς σελίδες τῶν βιβλίων μας. Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν εἶναι ἡ ψυχὴ μας. Εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχοντας ἀκλόνητὴ τὴν πίστη στὸ Χριστὸ καὶ προσκυνώντας πρὶν ὁποιαδήποτε ἐνέργειά τους στὴν ὁμορφὴ αὐτὴ Ἐκκλησιά, πού περίφημὴ τὴν βλέπουμε νὰ δεσπόζει ἀπέναντί μας, τὸν πολιούχο τῶν Ψαρῶν, τὸν κυβερνήτη τοῦ карабиου τοῦ ἡρωικοῦ μας νησιοῦ, τὸν Ἅγιο Νικόλαο, καὶ μὲ ἀπόφαση νὰ πεθάνουν, ἔκριναν τὴν πορεία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.

Εἶπα ἐδῶ στὸ Ὀλοκαύτωμα καὶ ἔχω πεῖ καὶ ἄλλοῦ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση κρίθηκε τὴν βραδιά τῆς 6ης πρὸς 7ην Ἰουνίου τοῦ 1822 στὸ λιμάνι τῆς Χίου, ὅταν ἓνα ψαριανὸ χέρι, πού πρὶν ἀπὸ λίγη ὥρα εἶχε κάνει τὸν σταυρὸ του μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας στὸν Ἅγιο Νικόλαο καὶ εἶχε ἀνάψει ἓνα κερί, κρατοῦσε ἓναν δαυλὸ, ὄχι γιὰ νὰ σπείρει τὸν θάνατο σὲ ἀνθρώπους, ἀλλὰ γιὰ νὰ φωτίσει συνειδήσεις καὶ νὰ ἀνάψει τὰ καντήλια τῆς μνήμης ἄλλων ἀνθρώπων, πού ἤθελαν νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι στὴν πατρίδα, πού τοὺς κληροδότησαν οἱ πατέρες τους.

Χίος, λέγει ὁ ποιητὴς, ὁμορφο νησί, μέσα στὴν τόση τὴ χαρὰ τῆς ἐλευθερίας σου, ὦ μὴ ξεχνᾷς, θυμῆσου τὸν Ψαριανὸ Πυρπολητὴ, τὸν θεῖο ἐκδικητὴ σου.

Καὶ ἡ δόξα αὐτὴ πού ξεκίνησε ἀπὸ τὸ δαυλὸ τοῦ Κανάρη φρικτωρῆθηκε, σκυλατοδρομήθηκε καὶ στοὺς ἄλλους συμπατριῶτες του, ἀκόμα καὶ τὴν ὥρα τοῦ δικοῦ τους Γολγοθᾶ. Τὴν ὥρα τοῦ Ὀλοκαυτώματος τοῦ 1824 πού δὲν ἀποτελεῖ γιὰ τὸ ἔθνος μας μελανὴ σελίδα πένθους, ἀλλὰ λαμπρὴ σελίδα δόξας.

Εἶναι ἡ ὥρα πού τὰ Ψαρὰ σήκωναν τὴν φωνὴ τους καὶ ἔλεγαν στὸν Θεό: Πάτερ Ἄγιε, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τοὺς υἱοὺς ἵνα καὶ οἱ υἱοὶ Σου δοξάσωσί Σοι.

Αὐτὴ τὴν εὐλογημένη, ἱερὴ, ἁγία Δόξα τῶν Ψαρῶν ὅπως τὴν ἔμπνευστηκε σὲ ἓνα πραγματικὰ ἐπινίκιο καὶ ὄχι ἐπιτύμβιο ἐπίγραμμα του, ἀπόγονος λογοτεχνικὸς τῶν ὕμνων τοῦ Πινδάρου, τῶν κανόνων καὶ τῶν κοντακίων τοῦ Ἁγίου Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, σύγχρονος καὶ συνωδὸς τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου, ὁ Διονύσιος Σολωμός, αὐτὴ τὴν δόξα τῶν Ψαρῶν πού κατοικεῖ μέσα στὰ σπίτια σας, στὶς ψυχές σας, στὶς ἐκκλησιές σας, στοὺς τάφους τῶν γονιῶν σας, στὰ κύματα τῆς θάλασσας, πού πλέουν τὰ ψαριανὰ καράβια καὶ κυρίως δεσπόζει στὴν κορυφὴ τῆς δοξοβάδιστης Μαύρης Ράχης τῶν Ψαρῶν, στὴν ὁποία βλαστάνουν τὰ λίγα χορτάρια, τὸ εὐθαλέστατο καὶ ἀειθαλέστατο βοτάνι τῆς Ἐλευθερίας, αὐτὴ τὴν δόξα τῶν Ψαρῶν ἀποκλειστικὴ μέσα στὴν Οἰκουμένη, κτητορικὴ ἰδιοκτησία τοῦ ἡρωικοῦ νησιοῦ, ἡ φιλόχριστος καὶ φιλόπατρις διάθεσις τοῦ Ἐντιμωτάτου Διοικητοῦ τοῦ Ἁγιωνύμου Ὁρους κυρίου Ἀθανασίου Μαρτίνου τὴν παρουσιάζει ἐτούτῃ τῇ στιγμῇ καὶ στὰ μάτια μας.

Τὴν παρουσιάζει, στὰ μάτια τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ του νησιοῦ.

Όταν ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών κ. Ιερώνυμος θέλησε να συζητήσει μαζί μου για να επιλέξω μία Μητρόπολη να διαποιμάνω, του είπα μόνο μία πρόταση ως απάντηση. «Μακαριώτατε, θέλω η Μητρόπολη να έχει επάνω τέσσερα - πέντε ήρωα, γιατί εγώ έμαθα πως αυτό το ράσο μόνο με την Πατρίδα πάει».

Τήν παρουσιάζει στα μάτια των ιερών μας που κάθε φορά που θα λειτουργούν στους Ιερούς μας Ναούς θα ξέρουν ότι τους επισκέπτεται η Δόξα του Σινᾶ, η Δόξα του Θαβώρ, η Δόξα του Γολγοθά, η Δόξα των Ψαρών μας, στα μάτια των παιδιών μας, της νέας γενιάς που είναι έτοιμοι σαν σκυταλοδρόμοι να απλώσουν το δικό τους χέρι και να ανάψει αυτή η δόξα τον δαυλό του Κανάρη στις ψυχές τους και στις συνειδήσεις τους, ότι οποιοσδήποτε θελήσει, εξ Ανατολών ή από όπουδήποτε άλλο, να ζητήσει να μαγαρίσει αυτά τα αγιασμένα χώματα, η απάντηση δόθηκε, κύριε Υπουργέ, από τους Λακεδαιμονίους φυσικούς προγόνους σας, διλεκτικά «Μολών Λαβέ». Αν σου βαστάει έλα να τα πάρεις.

Νά φανεϊ και να λάμπει στα μάτια όλων των κατοίκων αυτού του νησιού για να 'ναι περήφανοι με την συμπολίτισσά τους Δόξα.

Και, τέλος, να λάμπει στα μάτια των Ψαριανών, των Χίων, των Ελλήνων ναυτικών, των παιδιών μας, οι οποίοι χάρη στο μεγάλο, το όγδοο θαύμα του κόσμου, την πρυτανεύουσα ανά την Οίκουμένη Έλληνική Έμπορική Ναυτιλία, επιβεβαιώνουν και επαληθεύουν ως θεώρημα το αξίωμα του Κανάρη που αποτελεί και το σύνθημα του λογοτύπου της Ιεράς μας Μητροπόλεως για τα 200 χρόνια από το εικοσιένα. «Τίποτ', άρχοντοι, δέν φελᾶ μονάχα τὸ καράβι». Η ναυτοσύνη, η οποία σε καιρούς πολέμου και σε καιρούς ειρήνης εύεργέτησε τὸν τόπο μας.

Και επιτρέψτε μου να λάβετε μία εύχή: η Δόξα των Ψαρών να δοξάζει πάντοτε αυτό το νησί. Και να την λάβετε όχι από έναν Επίσκοπο, αλλά από έναν που είναι περήφανος, γιατί είναι γιός ναυτικού. Ο Θεός να σᾶς έχει καλά όλους».

δ). Τήν Κυριακήν 8ην Αύγουστου 2021 εις τὸν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Νικολάου Καρδαμύλων ἐτιμήθη ἡ σύναξις πάντων τῶν Καρδαμυλίων Ἀγίων, ἐν οἷς τοῦ ἐκ τῶν Κολλυβάδων Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Χίου καὶ τοῦ Νεομάρτυρος Μανουήλ τοῦ Κρητός. Τήν Θεῖαν Λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν κ. Μᾶρκος μετὰ τοῦ Αἰδεσμ. Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Γεωργίου Τσαπέλα καὶ τοῦ Ἱερολ. Ἀρχidiaκόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα, ἐνῶ ἔψαλε ὁ Καθηγητὴς Μουσικῆς κ. Ἀδαμάντιος Πονηρός. Κατὰ τὸ θεῖον κήρυγμα ὁ Σεβασμιώτατος εἶπεν, ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸν πλήρωμα τῆς πόλεως τῶν Καρδαμύλων εἶναι «συμπολίται Ἀγίων» ὃχι μόνον μετὰ τὴν γεωγραφικὴν, τοπικὴν ἐννοίαν τῶν ὄρων, ἀλλὰ κυρίως μετὰ τὴν ἐπιδίωξιν νὰ καταστοῦν συμπολίται Ἀγίων εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, διότι «τὸ πολίτευμα ἡμῶν ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ» καὶ «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν». Προϋπόθεσις δὲ εἶναι ἡ οἰκειότης, δηλαδὴ ἡ συγγένεια πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν

του· «μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου εἰσὶ οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες αὐτόν» (Λουκ. η', 21).

ε). Τὴν Κυριακὴν 8^η Ἀυγούστου 2021 τὸ ἀπόγευμα, καὶ μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Μυρσινιδίου, ἐγένετο ἡ παρουσίασις τῆς 8^{ης} ἐκδόσεως τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, τὸ ὁποῖον περιήλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν κ. Μάρκου τὴν 17^η Ἀπριλίου, ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Μακαρίου Κορίνθου τοῦ Νοταρᾶ.

Κατὰ τὴν παρουσίασιν, ὁ Σεβασμιώτατος Χίου, μετὰξύ ἄλλων, ἐδόξασεν τὸν Τριαδικόν Θεόν, ὁ Ὅποιος τὸν ἠξίωσεν εἰς τὴν 200^η ἐπέτειον τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας νά προβαίη εἰς τὴν μνημειώδη αὐτὴν ἔκδοσιν, εὐλόγησεν τὴν Ἱεράν Μονὴν Μυρσινιδίου, ἡ ὁποία ἐκάλυπεν τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως καὶ εὐχαρίστησεν τὸν κ. Γεώργιον Πιτσινέλην, Δρα Βυζαντινῆς Φιλολογίας εἰς τὸν τομέα Βυζαντινῆς Φιλολογίας καὶ Λαογραφίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ἐπεμελήθη ἐν τῷ συνόλῳ τὴν ἔκδοσιν. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἐκ τῆς νεότητος τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως κ. Θεμιστοκλῆς Μουχλῆς ἀνέγνωσε Χαιρετισμὸν τοῦ μὴ δυναμένου λόγω τῶν ὑγειονομικῶν μέτρων νά παρασθῆ κ. Γεωργίου Πιτσινέλη, ἔχοντα ὡς ἐξῆς:

*«Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα κύριε Μάρκε,
Πανοσιολογιώτατε κύριε Νεκτάριε,
Σεβαστοὶ πατέρες, κυρίες καὶ κύριοι.*

Κατ'ἀρχάς ἐκφράζω τὴ λύπη μου διότι λόγοι ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεώς μου, μοῦ στέρησαν τὴν εὐλογία καὶ τὴ χαρὰ νά βρίσκομαι σήμερα ἀνάμεσά σας.

Ὅμως, ἔστω καὶ ἐξ ἀποστάσεως, θὰ ἤθελα νά μοιραστῶ σύντομα κάποιες σκέψεις γιὰ τὸν καλαίσθητο καὶ βαρύτιμο ἀπὸ κάθε ἀποψη τόμο πού κρατᾶτε στὰ χεῖρια σας.

Σεβασμιώτατε, ἐπιτρέψτε μου πρωτίστως νά σᾶς ἐκφράσω πάλιν καὶ πολλάκις τὴν εὐγνωμοσύνη μου πού με τιμήσατε με τὴν ἐμπιστοσύνη σας νά μοῦ ἀναθέσετε τὴν ἐκπόνηση τοῦ εὐλογημένου αὐτοῦ ἔργου, τῆς νέας ἐκδόσεως τοῦ «Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου», τὸ ὁποῖο με τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας καὶ τὴ συνέργεια τῶν Χίων ἀγίων ἔφθασε σὲ αἴσιο πέρας.

Τὸ ἀνά χεῖρας βιβλίον ἀποτελεῖ νέα ἐπηξημένη καὶ βελτιωμένη ἔκδοσις τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου πού ἐξέδωσε γιὰ πρώτη φορά ὁ Νικηφόρος ὁ Χίος τὸ 1819. Σὲ αὐτὸ περιέχονται ἀκολουθίες καὶ ἀγιολογικά κείμενα πρὸς τιμὴν ἀγίων, βυζαντινῶν ἢ νεομαρτύρων, πού κατάγονται ἀπὸ τὴ Χίο ἢ τιμῶνται ἰδιαίτερα στὴ Χίο, καὶ διηγήσεις θαυμαστῶν γεγονότων σχετικῶν με τὴ Χίο. Ἀκολούθησαν 6 ἐπανεκδόσεις τοῦ με τὴν προσθήκη κάθε φορά καὶ νέων ὑμνοαγιολογικῶν κειμένων. Ὁ χρόνος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νά ἀναφερθῶ ἀναλυτικῶς στοὺς ἀγίους, τίς ἐορτές καὶ τὰ λοιπὰ ἀγιολογικά κείμενα πού περιλαμβάνονται στὸ ἔργο,

καθώς εύκόλως μπορεί ό άναγνώστης νά άνατρέξει στόν πίνακα περιεχομένων.

Ο πεφωτισμένος και φιλομάρτυς, λόγιος επίσκοπός μας κ. Μάρκος, με έγνωσμένο τόν ιερό ζήλο και τήν αγάπη του για τήν τοπική Έκκλησία και τούς Αγίους της, έκρινε ως άδήριτη ανάγκη και χρέος πρός τήν άγιοτόκο και ήρωτόκο νήσο τής Χίου, τήν ανάληψη αύτου του όντως επίπονου και λίαν άπαιτητικοϋ, φιλολογικώς, εκκλησιαστικώς και τυπογραφικώς, έργου, λαβών υπόψη ότι οι παλαιές εκδόσεις του Λειμωναρίου είναι άπρόσιτες στους εύλαβείς φιλακολούθους χριστιανούς αλλά και οι νεώτερες είναι πλέον δυσεύρετες. Επίσης, ως δεινός φιλόλογος, μαθητής σπουδαίων καθηγητών βυζαντινολογίας, άγιολογίας και ύμνογραφίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Έθνικου και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, διέκρινε τήν επιστημονική διαπίστωση ότι κυρίως οι νεώτερες εκδόσεις βρίθουν λαθών και παραλείψεων, καθώς παρατηρεΐται άκόμη και έκπτωση λέξεων, φράσεων ή και όλόκληρων στίχων και τροπαρίων. Παραλλήλως, παρατηρεΐται διασάλευση τών ύμνογραφικών κανόνων αλλά και του τυπικού τών Άκολουθιών. Σημαντικότερη, επίσης, είναι ή άλλοίωση τής αρχικής γλώσσας τών άγιολογικών πεζών κειμένων (συναξαρίων, βίων, μαρτυρίων, διηγήσεων) από τούς μετέπειτα εκδότες σε σύγκριση πρός τις αρχικές εκδόσεις τους.

Στήν παρούσα έκδοση ελήφθησαν υπόψη όλες οι προγενέστερες εκδόσεις, τó Νέο Μαρτυρολόγιον του Νικοδήμου Αγιορείτου (έκδοση 1799), οι πρώτες άυτοτελείς εκδόσεις για όσα κείμενα εκδόθηκαν για πρώτη φορά εκτός τών Νέων Λειμωναρίων, και τά λειτουργικά εκκλησιαστικά βιβλία (Μηναΐα κλπ.). Έτσι στην έπιμελημένη, με επιστημονική ακρίβεια και μεθοδικότητα έκδοση, διορθώνονται λάθη γλωσσικά, συντακτικά, όρθογραφικά, μετρικά, στίξης, τυπογραφικά κλπ. Επιπλέον, τά κείμενα άναδιατάσσονται και συμπληρώνονται, όπου χρειάζεται, επί τή βάσει του τυπικού τών Άκολουθιών, τών κανόνων τής ύμνογραφίας και τής ήμερολογιακής σειράς έορτασμού τών αγίων. Παραλλήλως, άναδεικνύεται ή διασαλευμένη στις μεταγενέστερες εκδόσεις του Λειμωναρίου αρχική γλωσσική μορφή τών πεζών κειμένων με τήν προσθήκη ύπομνήματος ή με τήν παράλληλη έκδοση του αρχικού κειμένου και του μεταγενέστερου κειμένου, όπου χρειάζεται, για νά άποτυπωθούν οι διαφοροποιήσεις αυτές και νά άποκτήσει ό άναγνώστης άμεση έπαφή με τή γλώσσα που έγραψαν κατά τόν 18ο αιώνα οι άγιοι: Νικηφόρος ό Χίος, Αθανάσιος ό Πάριος, Νικόδημος ό Αγιορείτης και Μακάριος ό Νοταράς.

Στή νέα αύτή έκδοση προστίθενται για πρώτη φορά 9 ακολουθίες αγίων, βυζαντινών και μεταβυζαντινών, που σήμερα τιμώνται ιδιαίτέρως στη Χίο, αλλά και σε άλλες περιοχές, καθώς και τó κείμενο τής άρχαιοπρεπούς θείας Λειτουργίας του Αποστόλου Μάρκου, σύμφωνα με τις κριτικές εκδόσεις του.

Τὸ βιβλίον ἀποτελεῖ οὐσιαστικὴ συμβολὴ στὸν ἐπιστημονικὸ χῶρον τῆς ὑμνογραφίας καὶ τῆς ἀγιολογίας, καθὼς παρέχει πλῆθος ἀμεσῶν πηγῶν γιὰ νεομάρτυρες καὶ νεότερους ἀγίους, ἀποκαταστημένων καὶ ἀποκαθαρμένων ἀπὸ λάθη, παραλείψεις ἀλλὰ καὶ συνειδητὲς παρεμβάσεις τῶν μεταγενέστερων ἐκδοτῶν τους. Ἐπίσης, μὲ τὴν ἐκδοσὴν κειμένων γιὰ βυζαντινοὺς ἀγίους δίνεται ἡ δυνατότητα στὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα, ἀλλὰ καὶ στοὺς πιστοὺς χριστιανοὺς, νὰ μελετήσουν ἀπὸ πρωτογενὲς ὑλικὸ τους βίους, τὴ δράση καὶ τὰ μαρτύρια τῶν περιεχομένων σὲ αὐτὸ ἀγίων, ὅπως καὶ τὸν βαθμὸ ἐξάρτησης τῶν κειμένων αὐτῶν ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες βυζαντινὲς πηγές τους. Περαιτέρω, τὸ βιβλίον συμβάλλει σημαντικὰ στὴ μελέτη ἀφενὸς τῆς γλώσσας τῆς περιόδου συγγραφῆς τους καὶ ἀφετέρου τῶν ἰδιαίτερων χαρακτηριστικῶν καὶ κοινῶν ἀγιολογικῶν τόπων ποὺ διακρίνουν τὴν πρωτοεμφανιζόμενη τότε ἀγιολογικὴ παραγωγὴ πρὸς τιμὴν τῶν νεομαρτύρων, ἐπὶ παραδειγματικῶν μεθόδων ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ὀθωμανοὶ γιὰ νὰ τοὺς πείσουν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν Χριστὸ ἢ τοῦ τρόπου μαρτυρίου τους. Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ παραλείψουμε πῶς ἡ ἐκδοσὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ πλέον ἓνα ἄρτιο ἐγχειρίδιον πρὸς χρῆσιν γιὰ τὶς λειτουργικὲς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Περαιτέρω τὴ σύντομη παρέμβασή μου, θέλω γιὰ ἄλλη μίαν φορὰ νὰ εὐχαριστήσω ἐκ βάθους καρδίας καὶ νὰ συγχαρῶ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη μας κύριο Μάρκο γιὰ ὅλα τὰ προαναφερθέντα καθὼς καὶ τὸν φιλακόλουθο Ἡγούμενο τῆς Μονῆς Μυρσινιδίου Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Νεκτάριο, ὁ ὁποῖος ἐκ μέρους τῆς Μονῆς ἀνέλαβε ὀλοθύμως καὶ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ κόστος τῆς ἐκδόσεως καὶ μοῦ παρέσχε κάθε συμπράξαση. Ἐπίσης εὐχαριστῶ τοὺς Αἰδεσιμολογιώτατους κ.κ. Δημήτριον Γεόμελο καὶ Ἰωάννη Μουσαῖ καθὼς καὶ τὸν καλλικέδαλο Ἱεροψάλτη κ. Δημήτριον Ζαννίκο γιὰ τὴ συνεργασία καὶ τὴν ἀμεση ἀνταπόκρισή τους σὲ ὅ,τι χρειάστηκα γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐκδόσεως.

Εἶθε οἱ ἅγιοι καὶ νεομάρτυρες οἱ μνημονευόμενοι στὸ Νέο Λειμωνάριον νὰ πρεσβεύουν στὸν Κύριον Ἰησοῦ Χριστὸ ὑπὲρ τῆς νήσου καὶ ὅλων ἡμῶν».

Ἡ παρουσίασις ἐγένετο ἀπὸ τοὺς Ἑλλογιμωτάτους κ. Χρῆστον Φαράκλαν, Φιλὸλογον, καὶ κ. Βασίλειον Βοξάκην, Θεολόγον.

Ὁ κ. Φαράκλας εἶπεν:

Ἱ Σεβασμιώτατε,

πανοσιολογιώτατε πατέρα Νεκτάριε,

σεβαστοὶ πατέρες,

κύριε Στρατιωτικὴ Διοικητὰ Χίου,

ἐκλεκτὲ συμπολίτη κύριε Σταμάτιε Κριμιζῆ,

κυρίες καὶ κύριοι,

ἀγαπητοὶ φίλοι,

Ἦταν καλοκαίρι τοῦ 1993, ὅταν σὲ μιὰ ἐπίσκεψή μου ἐδῶ, στὴ Μυρτιδιώτισσα, ὁ μακαριστὸς γέροντας Χριστόφορος Γεραζούνης μοῦ

προσέφερε - και μάλιστα με ιδιόχειρη αφιέρωση - την τελευταία τότε εβδομή έκδοση του Νέου Χιακού Λειμωναρίου, την οποία με ευλάβεια έκτοτε κρατώ στη βιβλιοθήκη μου και τη μελετώ. Ήταν η πρώτη φορά που έπαιρνα στα χέρια μου ένα δικό μου αντίτυπο του Χιακού Λειμωναρίου. Από πολύ νωρίτερα όμως είχα συναίσθηση της πολυτιμότητας του βιβλίου αυτού, η πρώτη έκδοση του οποίου πραγματοποιήθηκε ως γνωστόν «έν Βενετία», «παρά Πάνω Θεοδοσίου τῷ ἐξ Ἰωαννίνων» τὸ μακρινὸ 1819. Δηλαδή πριν ἀπὸ διακόσια δύο χρόνια. Αντίτυπο αὐτῆς τῆς πρώτης ἐκδόσεως εἶχα ἀκούσει ὅτι ὑπῆρχε στὴ βιβλιοθήκη τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου μου, ἀοιδίμου Χριστοῦ Θ. Σαδικάκη, πάλαι ποτὲ «Γυμνασιάρχου ἐν Χίῳ», τὸ ὁποῖο ὅμως δυστυχῶς δὲν μπόρεσα ποτὲ νὰ ἐντοπίσω ἀνάμεσα στὰ κατάλοιπα τῆς μεγάλης του βιβλιακῆς συλλογῆς. Τὸ 1968, ὅταν πραγματοποιήθηκε ἡ ἕκτη ἐκδοση τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Ἐπτάλοφος, ἤμουν πιά σὲ ἡλικία ποῦ μοῦ ἐπέτρεπε νὰ τὸ ἀναζητήσω, ἴσως καὶ νὰ τὸ ἀποκτήσω, ἀλλὰ οὔτε πληροφόρηση εἶχα τότε οὔτε στὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Χίου - δηλαδὴ βασικῶς στοῦ Χαβιάρρα - θυμᾶμαι νὰ κυκλοφόρησε ποτὲ τὸ βιβλίο.

Σήμερα ἔχουμε, σὺν Θεῷ, στὰ χέρια μας τὴν ὄγδοη ἐκδοση τοῦ Νέου Χιακού Λειμωναρίου. Αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση ὡς Χιώτης, ποῦ τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι καὶ πάλι διαθέσιμο καὶ μπορεῖ νὰ μπεῖ ἐπιτέλους σὲ κάθε χιώτικο σπίτι, ὄχι μόνο ἐδῶ, στὸ νησί μας, ἀλλὰ καὶ ὅπου γῆς πάλλεται χιώτικη καρδιά. Αἰσθάνομαι ὅμως καὶ ὑπερηφάνεια, ποῦ μοῦ παραχωρήθηκε τὸ προνόμιο νὰ παρουσιάσω ἐνώπιόν σας αὐτὴ τὴ λαμπρὴ νέα ἐκδοση, ἡ ὁποία θὰ παραμείνει, νομίζω, ἡ στερεότυπη ἐκδοση τοῦ Νέου Χιακού Λειμωναρίου γιὰ πολλὰς δεκαετίες. Γιὰ τὴν τιμὴ αὐτὴ εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσης αὐτῆς τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Κύριο Μάρκο - ποῦ εἶναι καὶ ὁ ἐμπνευστὴς τῆς νέας αὐτῆς ἐκδόσεως -, ὁ ὁποῖος αἰφνιδιάζοντάς με πριν ἀπὸ μία μόλις ἐβδομάδα μοῦ ἐμπιστεύτηκε τὸ καθήκον αὐτό. Σεβασμιώτατε, δεχτεῖτε τὶς εὐχαριστίες μου.

Μὲ τὴν ἐπίγνωση ὅτι ἐνδεχομένως «κομίζω γλαῦκα εἰς Ἀθήνας» θὰ ξεκινήσω μὲ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ὄρου «λειμωνάριον» ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου. Ἐπιτρέψτε μου αὐτὴ τὴ δασκαλίστικη φιλολογικὴ παρέκβαση. «Λειμών», λοιπόν, θὰ πεῖ «λιβάδι». Καὶ εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς συλλογῆς ἀγιολογικῶν κειμένων, ἡ ὁποία ὀλοκληρώθηκε στὶς ἀρχές τοῦ 7ου αἰῶνα ἀπὸ τὸν λόγιο μοναχὸ Ἰωάννη Μόσχο, τὸν καὶ Εὐκρατᾶ. Τὸ βιβλίο τοῦ Μόσχου ξεκινᾷ ὡς ἐξῆς: Τῶν ἐαρινῶν λειμώνων τὴν θέαν,... πολλῆς εὐρίσκω τέρψεως γέμουσαν, ἣν ἡ παντοδαπῆς τῶν ἀνθέων βλάστη τοῖς θεωμένοις παρέχεται... Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ παρὸν πόνημα ὑπολάμβανε, ἱερὸν καὶ πιστὸν τέκνον... Εὐρήσεις γὰρ ἐν αὐτῷ ἀρετὰς ἀγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμπάντων... Διὸ καὶ τὸ παρὸν τοῦτο πόνημα Λειμῶνα ἀπεκαλέσαμεν, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέρψιν τε καὶ εὐωδίαν, καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

Παρά τὸ γεγονός ὅτι τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα εἶναι κατανοητό, δίνω ὅμως, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Σεβασμιωτάτου, μιὰ μετάφραση: «Τῶν ἀνοιξιότικων λιβαδιῶν τῇ θεᾷ τῇ βρίσκω νὰ ξεχειλίζει ἀπὸ πολλὴ ἀπόλαυση, τὴν ὁποία ἡ κάθε εἶδος βλάστηση τῶν λουλουδιῶν προσφέρει σὲ ὄσους τὴ βλέπουν... Τέτοιο νὰ θεωρεῖς καὶ τὸ παρὸν πόνημα, ἱερὸ καὶ πιστὸ τέκνο... Διότι θὰ βρεῖς μέσα σ' αὐτὸ τις ἀρετὲς ἀγίων ἀντρῶν, ποὺ διέπρεψαν στοὺς καιροὺς τοὺς δικούς μας ... Γι' αὐτὸ καὶ τὸ παρὸν πόνημα τὸ ὀνομάσαμε Λειμών, ἐξαιτίας τῆς (ψυχικῆς) ἀπόλαυσης, τῆς (πνευματικῆς) εὐωδίας καὶ τῆς (ἠθικῆς) ὠφέλειας ποὺ περιέχει καὶ ποὺ προσφέρει σὲ ὄσους τυχόν τὸ διαβάζουν».

Τὸ βιβλίον «Λειμῶν» εἶναι ἐπομένως ἓνα λιβάδι γεμάτο ἀπὸ ἀρετὲς «ἀγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμψάντων». Νομίζω ὅτι ἡ διευκρίνιση αὕτη εἶναι σημαίνουσα, διότι προσδιορίζει τὸ βασικὸ κίνητρο γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ Λειμῶνος. Εἶναι κυρίως νὰ διασώσει τὴ μνήμη ἀγίων, ἀντρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ ἐζήσαν καὶ ἄθλησαν στὴν ἴδια ἐποχὴ -ἢ στὴν ἴδια μείζονα ἱστορικὴ περίοδο- μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ ἔργου. Κάθε ἐποχὴ ἔχει τοὺς ἁγίους τῆς. Καὶ ἔχει ὑποχρέωση νὰ τοὺς ἐντοπίζει καὶ νὰ ἀναδεικνύει τὰ τεκμήρια τῆς ἀγιότητάς τους. Ἔργο δύσκολο πραγματικά, διότι οὔτε ἡ ἀγιότητα βρίσκεται πάντα ἐκεῖ ποὺ τὴν ἀναζητοῦμε οὔτε ἡ ἀνάδειξή τῆς μπορεῖ νὰ συνδέεται κατὰ κανέναν τρόπο μὲ ὑλικά ἐλατήρια ἢ ἄλλες κοσμικὲς ὑστεροβουλίες...

Τώρα ἡ τελικὴ λέξη «λειμωνάριον» προέρχεται ἀπὸ τὴ λέξη «λειμών» μὲ τὴν προσθήκη τῆς παραγωγικῆς κατάληξης «-άριον», ποὺ ὑποδηλώνει βέβαια ὑποκορισμὸ, ὅπως ἐπισημαίνεται τόσο στὸ A Greek-English Lexicon τῶν Liddel-Scott-Jones-McKenzie ὅσο καὶ στὸ Patristic Lexicon τοῦ Lampe. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ τυπολογικὸ ὑποκορισμὸ, ἀφοῦ στὴν περίπτωσή τῆς λέξης αὐτῆς, ἡ ὑποκοριστικὴ λειτουργία τοῦ μορφήματος «-άριον» ἔχει ἐξουδετερωθεῖ ἀπὸ τὴ νέα σήμασις τῆς λέξης, ἡ ὁποία δὲν ὑποδηλώνει πλέον τὸ «μικρὸ λιβάδι» ἢ τὸ «λιβαδάκι» γενικά ἀλλὰ ἀποκλειστικά τὸ βιβλίον μὲ βίους ἀγίων, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴ λέξη «συναξάριον». Κατὰ τὸ Λεξικὸ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλῶσσας τοῦ Γ. Μπαμπινιώτη λειμωνάριον εἶναι «ἡ συλλογὴ διδασκαλιῶν καὶ ἐνάρετων πράξεων ἀγίων, μαρτύρων ἢ μοναχῶν ὡς εἶδος λογοτεχνίας ποὺ ἀναπτύχθηκε στὸ Βυζάντιο». Ἀνάλογο λῆμμα, ἀπὸ ὅ,τι εἶδα, δὲν ὑπάρχει στὸ Λεξικὸ τῆς Κοινῆς Νεοελληνικῆς τοῦ Ἰδρύματος Τριανταφυλλίδη. Προφανῶς δὲν θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς συντάκτες του ἐπαρκῶς νεοελληνικὴ λέξη.

Καὶ ἔρχομαι τώρα στὴν τελευταία - τὴν ὄγδοη- ἐκδοσὴ τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, αὐτὴν ποὺ παρουσιάζουμε ἐδῶ σήμερα. Πρόκειται γιὰ ἓναν ἐπιβλητικὸ σκληρόδετο τόμο διαστάσεων 342×242 χιλιοστῶν (μὴ τυποποιημένο σχῆμα, ἂν καὶ ὡς πρὸς τὸ μέγεθος μοιάζει πολὺ μὲ ἐκκλησιαστικὸ λειτουργικὸ βιβλίον). Ὡς χρῶμα τοῦ ἐξωφύλλου ἐπιλέχθηκε τὸ σκούρο μπλέ, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ πορφυρὸ τῆς προηγούμενης ἐκδόσεως, πιθανότατα γιὰ νὰ δημιουργεῖ καὶ κάποιον ἐθνικὸ συνειρμό. Τὸ ἐξώφυλλο

φέρει χρυσοτυπία με τόν τίτλο τοῦ βιβλίου καί σταυρὸ με τρίλοβες κεραῖες ἐντὸς ἐντυπωσιακοῦ διακοσμητικοῦ πλαισίου. Ἀποτελεῖται συνολικὰ ἀπὸ πεντακόσιες τέσσερις (504) ἀριθμημένες σελίδες σὺν δώδεκα (12) ἐπιπλέον πού δὲν ἀριθμοῦνται, δύο (02) στὴν ἀρχὴ καί δέκα (10) στὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Ὡς ἔτος ἐκδόσεως ἀναφέρεται τὸ 2020 καί ὡς ἐκδότης ἡ Ἱερὰ Μονὴ Μυρσινιδίου Χίου, ἡ ὁποία ἔχει ὑποστηρίξει καί προηγούμενες ἐκδόσεις ἀπὸ τὸ 1930 καί μετέπειτα (ἀπὸ τὴν πέμπτη δηλαδὴ ἐκδοσὴ καί ἐφεξῆς, ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ ἀρχικὸ Νέον Λειμωνάριον γίνεταί τελικὰ Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον). Τὴν ἐκτύπωση καί βιβλιοδεσία ἀνέλαβε ὁ ἐξειδικευμένος σὲ ἐκδόσεις θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἀθηναϊκὸς ἐκδοτικὸς οἶκος Σαῖτη. Τὸ tirage τῆς ἐκδόσεως, σύμφωνα με τὰ ἀναφερόμενα στὸν κολοφῶνα τοῦ βιβλίου, ἀνέρχεται στὸν καθησυχαστικὸ ἀριθμὸ τῶν χιλίων (1.000) ἀντιτύπων, ἂν καί δική μου εὐχή εἶναι καί αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἱκανὸς ἀριθμὸς νὰ ἀποδειχτεῖ μικρὸς καί νὰ χρειαστεῖ σύντομα καί νέα ἐκδοσὴ τοῦ Λειμωναρίου. Ἡ ταχύτητα με τὴν ὁποία ἐξαντλοῦνται τέτοια βιβλία εἶναι ἐνδεικτικὴ τοῦ ἐπιπέδου καί τῆς ὠριμότητος τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ.

Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι: Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον/ περιέχον μαρτύρια παλαιὰ καί νέα,/ βίους ὁσίων καί ἁσματικὰς ἀκολουθίας/ εἰς διαφόρους νεομάρτυρας/ Χίους ἢ ἐν Χίῳ ἀθλήσαντας,/ ὡς καί τὰ μάλα τιμωμένους ἐν Χίῳ./ Ἐκδίδεται ἐπὶ τῇ βάσει παλαιῶν Λειμωναρίων/ ἐν οἷς ἐμπεριέχονται ἅπαντα τὰ ἔργα:/ Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ, ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου/ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου/ καί Νικηφόρου τοῦ Χίου, ἱεροδιδασκάλου/ Ἐκδοσις η' / Νέα ἐκδοσις ἀναθεωρημένη καί ἐπηυξημένη ὑπὸ/ Γεωργίου Μ. Πιτσινέλη/ τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἴνουσσῶν/ εἰς κοινήν ἀπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὠφέλειαν/ Ἱερὰ Μονὴ Μυρσινιδίου Χίου/ 2020

Γιὰ λόγους συναισθηματικὸς ἀλλὰ καί φιλολογικὸς ἀντιπαραθέτω στὸν τίτλο αὐτὸ καί τὸν τίτλο τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ Χιακοῦ Λειμωναρίου, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητα τὸ δεῦτερο μέρος τοῦ Νέου Λειμωναρίου τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1819· καί ὁ τίτλος αὐτὸς θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη γιὰ λόγους βιβλιογραφικῆς πληρότητας νὰ ἔχει συμπεριληφθεῖ στὸ παράρτημα με τοὺς «πλήρεις τίτλους τῶν Λειμωναρίων» στὴ σελίδα 503 τοῦ βιβλίου:

Νέον/ Λειμωνάριον/ περιέχον/ τὰ ἐν Χίῳ πάντα κατὰ Ἀκολουθίαν τοῦ ἔτους συγγεγραμμένα/ προτροπῇ καί αἰτήσει/ τῶν φιλοχρίστων Χίων./ Διὰ νὰ ἡμπορῇ ὁ βουλόμενος νὰ χωρίσῃ τὸ ἐν Βιβλίον τοῦτο εἰς δύο, διὰ νὰ/ μεταχειρίζεται[sic] εὐκόλως τῶν ἐν Χίῳ Ἁγίων τὰς Ἀκολουθίας καί τὰς Ἱστορίας.

Νὰ παρατηρήσω ἐδῶ ὅτι ἡ φράση «κατὰ Ἀκολουθίαν τοῦ ἔτους» ὑποδηλώνει ὅτι οἱ βίοι καί οἱ ἁσματικὲς ἀκολουθίες τῶν ἁγίων στὸ Λειμωνάριον ἔχουν ταξινομηθεῖ με βάση τὴν ἡμερομηνία κατὰ τὴν ὁποία τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἡ μνήμη τους, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν μῆνα

Σεπτέμβριο, όποτε αρχίζει, ως γνωστόν, τό εκκλησιαστικό έτος. Με άκρα συγκίνηση στό τέλος αυτής τής παρθενικής έκδοσης του Νέου Λειμωναρίου διαβάζουμε και έναν έκτενή κατάλογο Χίων συνδρομητών. Προκαλεί ρίγος τό γεγονός ότι πρόκειται για όνόματα συμπατριωτών μας που καταβάλλουν τόν όβολό τους για τήν έκδοση του βιβλίου τρία μόλις χρόνια πριν από τό όλοκαύτωμα του νησιού μας. Δεύτερος στόν κατάλογο αυτόν μνημονεύεται - θα τό γνωρίζετε, Σεβασμιώτατε- «Ο Πανοσιολογιώτ(ατος) κύρ Μακάριος Βασιλάκης». Θα ήθελα νά μάθω αν πρόκειται για πρόγονό σας. Ίσως θα έπρεπε και αυτοί οι κατάλογοι τών συνδρομητών από όλες τις παλαιότερες εκδόσεις νά είχαν συμπεριληφθεί για λόγους προσωπογραφικούς και στη νέα έκδοση του Λειμωναρίου.

Τό επόμενο σχόλιό μου επί του τίτλου του Νέου Χιακού Λειμωναρίου αφορά τόν επιμελητή τής έκδοσης, κύριο Γεώργιο Μ. - υποθέτω «Μιχαήλ» - Πιτσινέλη. Ο επιμελητής είναι διδάκτορας του Πανεπιστημίου Αθηνών και από τό 2014 μέλος Α' βαθμίδας του Έργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού του ίδιου Πανεπιστημίου, στο Τμήμα Φιλολογίας και στον Τομέα Βυζαντινής Φιλολογίας και Λαογραφίας. Είναι ή πρώτη ίσως φορά που τήν επιμέλεια τής έκδοσης του Λειμωναρίου αναλαμβάνει ένας απόλυτα εξειδικευμένος μελετητής, ικανός νά «τομογραφήσει» τό κείμενο και νά τό βελτιώσει με όλες τις δυνατότητες που του παρέχουν ή επιστημονική του κατάρτιση, ή κειμενολογική του έμπειρία και ή σύγχρονη τεχνολογία. Έξαιρετική επιλογή, Σεβασμιώτατε!

Τό βιβλίο αφιερώνεται με ευλάβεια στην Ιερή μνήμη τριών ιερομονάχων, που διατέλεσαν και οι τρεις τους ήγούμενοι τής Ίερής Μονής Μυρσινιδίου - από τήν ίδρυσή της τό 1897 έως και τό 1994 - και συνέδεσαν τό όνομά τους με διαδοχικές εκδόσεις του Λειμωναρίου, τών μακαριστών Χριστοφόρου Σερέμελη, Αμβροσίου Μιχάλου και Χριστοφόρου Γεραζούνη.

Έπονται δύο προλογικά κείμενα, τό πρώτο ποιητικότατο, «έν άνθηρῶ έλληνι λόγῳ», του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών Κυρίου Μάρκου και τό δεύτερο, φιλολογικότατο και έμπεριστατωμένο, του επιμελητή τής έκδοσης. Θα μου επιτρέψετε, Σεβασμιώτατε, νά πῶ εδώ - και άδιαφορῶ παντελῶς για τό πῶς θα έκληφθοῦν τά λόγια μου - ότι ως παλαίμαχος φιλόλογος θα ήμουν εξαιρετικά υπερήφανος αν είχατε υπάρξει μαθητής μου - κάτι που θα ήταν βέβαια δυνατόν νά συμβεί με βάση τά ηλικιακά μας δεδομένα - αλλά και, γενικά, ότι θα έδινα και τή ζωή μου άκόμη για μιá Έθνική Παιδεία (και με τό «Ε» και με τό «Π» κεφαλαία), που θα μάθαινε τους Έλληνες, αν όχι νά γράφουν, όπως γράφετε έσείς, τουλάχιστον όμως νά διαβάζουν και νά κατανοοῦν εύχερῶς τό Ιερό Εύαγγέλιο και τόν Παπαδιαμάντη. Πεποίθησή μου είναι ότι ή γνώση τής γλώσσας μας σε βάθος θα μᾶς προστάτευε άποτελεσματικά και από τις κατά καιρούς ένσκόπτουσες κρίσεις και από τήν άκρισία που μᾶς κατατρέπει ως έθνος διαχρονικά...

Ακολουθεῖ τὸ κύριο σῶμα τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖο ξεκινᾷ μὲ δύο καινοφανεῖς ἀσματικές ἀκολουθίες - πού δὲν εἶναι βέβαια καὶ οἱ μόνες καινοφανεῖς σὲ σχέση μὲ τὶς προηγούμενες ἐκδόσεις -, μία τῆς «ἱερᾶς συνάξεως πάντων τῶν ἁγίων τῆς Χίου» καὶ «πάντων τῶν ἐν Χίῳ ἀθλησάντων καὶ ἀσκήσει διαλαμψάντων ἁγίων καὶ τῶν ἐκασταχοῦ Χίων» καὶ μία «τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀνθίμου, τοῦ ἀρτίως ἐν Χίῳ ἀσκήσαντος». Εἶναι συγκινητικό γιὰ ἓναν Χιώτη νὰ βλέπει νὰ συμπεριλαμβάνονται ἐπιτέλους -χάρη σὲ δική σας καὶ πάλι πρωτοβουλία, Σεβασμιώτατε - στὴ σεπτὴ χορεία τῶν ἁγίων τῆς Χίου σαράντα ἕξι συνολικὰ νέοι ἱερομάρτυρες, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Μητροπολίτης Πλάτων Φραγκιάδης, ὁ ἱερέας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου Σταμάτιος Χαρτουλάρης, πού σφαγιάστηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὡς ἀμνὸς ἄμωμος ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ, ἐνῶ ἱερούργησε τὸ πρωὶ τῆς Μεγάλης Πέμπτης τοῦ 1822, καὶ ὁ νεαρὸς ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Χίου Μακάριος Γαρρῆς ἢ Γέμελος, πού ἀπαγχονίστηκε μαζί μὲ ἄλλους ἔθνομάρτυρες στὸ Βουνάκι...

Εἶναι ἀνεξίτηλα ἀποτυπωμένοι στὴ μνήμη μου οἱ δύο πίνακες τοῦ Γεωργίου Παναγιωτάκη, τοὺς ὁποίους εἶχα πρωτοδεῖ ὡς μικρὸς μαθητὴς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου στὴν ἐνοριακὴ αἴθουσα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου, ὅπου μᾶς εἶχε πάει ἡ δασκάλα μας, καὶ οἱ ὁποῖοι μὲ εἶχαν ἐντυπωσιάσει πολὺ τόσο μὲ τὸ θέμα τους ὅσο καὶ μὲ τὴν ἀψογὴ ἐκτέλεσή τους. Ἦταν σημαντικὸς καλλιτέχνης ὁ Παναγιωτάκης, Σεβασμιώτατε, καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Χίου τοῦ ὀφείλει, νομίζω, πολλά. Ἀναμένουμε σὲ μιὰ ἐπόμενη ἐκδοσὴ τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειψωναρίου - ἐλπίζουμε ἐντὸς τῶν συρρικνουμένων ὁρίων τῆς δικῆς μας ζωῆς- νὰ συμπεριληφθοῦν μαζί μὲ τὶς ἀσματικές ἀκολουθίες καὶ τοὺς βίους τῶν τριῶν ἱερομαρτύρων μας καὶ οἱ ἀπεικονίσεις τοῦ μαρτυρίου τῶν δύο ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο Γεώργιο Παναγιωτάκη.

Μὲ τὸ ἀγιολογικὸ καὶ ὑμνολογικὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου δὲν θὰ ἀσχοληθῶ ὡς μὴ ἀρμόδιος. Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ καταθέσω μερικὲς γενικότερες σκέψεις σχετικὰ μὲ τὴ σημασία τῶν νεομαρτύρων στὴν ἐπιβίωση τοῦ Γένους. Μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης ἢ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνέλαβε, ὡς γνωστόν, νὰ ἐκπροσωπήσει ἀπέναντι τὴν Ἵψηλὴ Πύλη τὸ σύνολο τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσαν ἓνα ἀπὸ τὰ πέντε «μιλέτια» τοῦ πληθυσμοῦ της. Τὰ ἄλλα ἦταν τὸ κυρίαρχο τῶν μουσουλμάνων, τῶν ἐβραίων, τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν καθολικῶν. Τὸ μιλέτι τῶν ὀρθοδόξων, τὸ ἐπιλεγόμενο τῶν «Ροῦμ» (millet-i Rûm), δηλαδὴ «γένος τῶν Ρωμαίων» - ἢ κοινῶς τῶν Ρωμιῶν- ἦταν ὑπερεθνικὸ καὶ ὑπερφυλετικὸ, ἀφοῦ σ' αὐτὸ δὲν ἀνήκαν μόνο οἱ ἐλληνικῆς καταγωγῆς ὑπήκοοι τοῦ σουλτάνου, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι, οἱ Ρουμάνοι καὶ οἱ Ἀρβανῖτες, οἱ Γεωργιανοὶ καὶ ἄλλοι. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ψιλῶ ὀνόματι «Ρωμαῖοι» ἀπέτελεσαν ἀρχικὰ τὸν «Μεῖζονα Ἐλληνισμό», δηλαδὴ τοὺς ἄμεσους ἢ

ἔμμεσους ἢ... κατὰ φαντασίαν κληρονόμους τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, δηλαδή τοῦ Βυζαντίου. Ἀποκαλῶ «ἑλληνισμό» ὅλη αὐτὴ τὴν πανσπερμία, πρῶτον, διότι ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία πού τοὺς ἐκπροσωποῦσε παρέμεινε σὲ χέρια ἑλληνικὰ καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας καί, δεύτερον, διότι γενικὰ ἡ βασικὴ γλῶσσα τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας καὶ τῆς μόνῃ παρεχόμενης παιδείας ἦταν ἡ ἑλληνικὴ καὶ μάλιστα ἡ ἑλληνικὴ τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τῆς Ὀκτωήχου. Αὐτὰ ἦταν ἀρχικὰ τὰ μόνὰ διδακτικὰ βιβλία πού ὑπῆρχαν. Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἡ ἑλληνικὴ ἦταν καὶ παρέμεινε ἡ *lingua franca* - δηλαδή ἡ «κοινὴ γλῶσσα ἐπικοινωνίας» - σὲ ὅλο τὸ Λεβάντε - δηλαδή τὴν ἐγγὺς ἢ καθ' ἡμᾶς» Ἀνατολὴ- ὡς γλῶσσα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἀνερχόμενης ἀστικῆς τάξης.

Ὡς μητέρα ὄλων τῶν ὀρθοδόξων ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεώρησε ἀποστολὴ τῆς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ὑποδούλωσης νὰ κάνει χρῆση τῶν προνομίων πού τῆς παραχωρήθηκαν ἀπὸ τὸν Μωάμεθ Β' τὸν Πορθητὴ, γιὰ νὰ προστατέψει τὸ ποιμνιὸ τῆς ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ βοηθήσει νὰ παραμείνει ἐδραῖο καὶ ἀμετακίνητο στὴν ὀρθόδοξη πίστη. Ὁ πιὸ ἀποτελεσματικὸς τρόπος γιὰ νὰ ἐπιτύχει αὐτὸν τὸν δύσκολο στόχο ἦταν ἡ παιδεία. Καὶ στὸν τομέα τῆς παιδείας ἡ «ἐν αἰχμαλωσίᾳ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως» ἐπέτελεσε «ἐν καιροῖς δισέκτοις καὶ χαλεποῖς» θαύματα, πού μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἡ σχετικὴ ἔρευνα δὲν τὰ ἔχει ἀκόμη μελετήσῃ καὶ ἀναδείξει ἐπαρκῶς...

Οἱ πιέσεις πού δεχόταν τὸ ὀρθόδοξο ποιμνιὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχῃ γιὰ νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν πατρίδα του πίστη, δὲν προέρχονταν μόνον ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τῆς θέσης τοῦ «ραγιαῖ» οὔτε μόνον ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ δυτικὲς προπαγάνδες ὀργιάζαν τότε σὲ ὅλη τὴν τουρκοκρατούμενη Ἀνατολὴ μὲ τὴν ἀνοχὴ τῆς ὀθωμανικῆς διοίκησης. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, ἀπὸ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 18ου αἰῶνα -καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸ 1774 καὶ μετέπειτα, ὅποτε συνάπτεται ἡ γνωστὴ ρωσοτουρκικὴ συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζι - ἄρχισαν νὰ εἰσρέουν κατακλυστικὰ

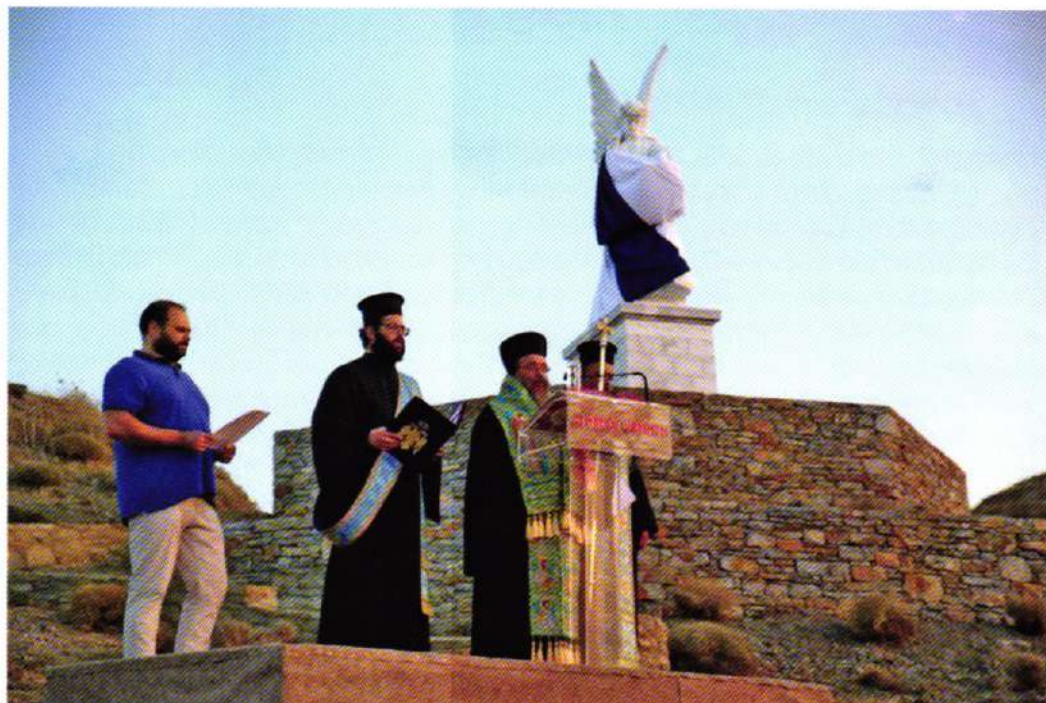
στὸν ὑπόδουλο ἑλληνικὸ χῶρο οἱ φιλοσοφικὲς καὶ παιδαγωγικὲς ἀντιλήψεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ. Μαζὶ τοὺς ἦρθαν καὶ οἱ νέες θεωρίες περὶ «Μεσαίωνα» καὶ σκοτεινῶν αἰώνων, πού συμπαρέσυραν στὴν ἀνυποληψία μαζὶ μὲ τὴ θεοκρατία καὶ τὴ φεουδαρχία τῆς Δύσης καὶ τὸ Βυζάντιο ὡς μία ἐρμαφρόδιτη ἐθνικὰ περίοδο πολιτικῆς καὶ πολιτισμικῆς ὑπανάπτυξης καὶ σκότους. Στὴ θέση τῆς νέας «Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας» τοῦ Μείζονος Ἑλληνισμοῦ, τὴν ὁποία ὀραματιζόταν νὰ δημιουργήσῃ μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία καὶ οἱ κοσμικοὶ ἐκφραστὲς τῶν ἰδεῶν τῆς, οἱ Φαναριῶτες - μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς -, οἱ διανοούμενοι τοῦ Διαφωτισμοῦ τοποθέτησαν τὸ ἴνδαγμα ἐνὸς «Ἐλάσσονος» ἐθνοφυλετικοῦ «Ἑλληνισμοῦ», πού ξεκινοῦσε, ἄς ποῦμε, ἀπὸ τὸν Ὅμηρο καὶ κατέληγε εὐθυγράμμως καί... «καθαροαίμως» ἕως τὸ σήμερον. Δὲν θεωρῶ (ἡ συνέχεια στὴ σελίδα 18)

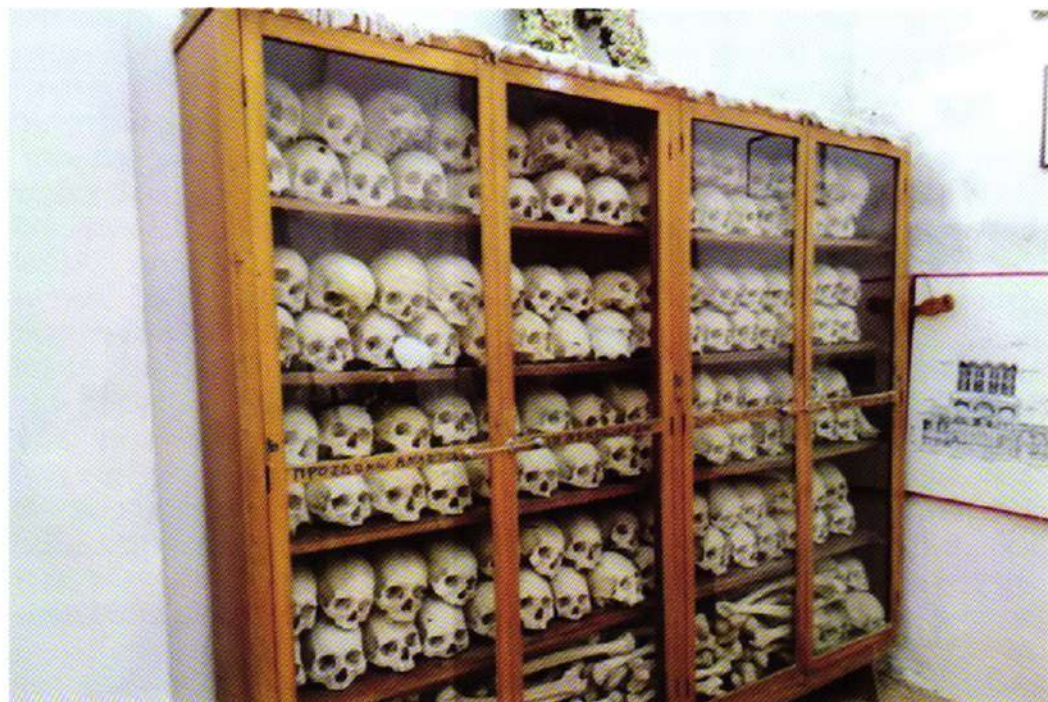
«Ἀπ' τό γλυκό τῆς Ἁγίας Λαύρας τ' ὄρθρινό».
Κατασκήνωσις «ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» (22.08.21)

Ἐπίσκεψις τῆς κατασκηνώσεως «ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ»
εἰς ἔκθεσιν βιβλίου διά τό 1821 (Βιβλιοθήκη ΑΓ. ΑΓΑΠΗΤΟΣ 31.08.21)

Αποκαλυπτήρια αγάλματος Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ (05.08.21)

Όστα σφαγιασθέντων τό 1822 εις τήν Ί. Νέαν Μονήν

(συνέχεια από τή σελίδα 15)

άπαραίτητο νά σχολιάσω τήν έγκυρότητα μιᾶς τέτοιας θεωρίας...

Ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ξέσπασε μεγάλη θεολογική καί ἰδεολογική διαμάχη ανάμεσα στούς ἐκπροσώπους τοῦ Μείζονος καί τοῦ Ἐλάσσονος Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία δέν ξέρω ἂν ἔχει ἔκτοτε καταλαγιάσει. Ξεπεράστηκε συγκυριακά κατὰ τήν ἔκρηξη τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821, ὅταν ὁ ἠρωικός καί ἄδολος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης στήν ἐμπνευσμένη Προκήρυξή του κάλεσε τοὺς Ἕλληνες στόν ἀγώνα μέ τὸ περίφημο «Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καί Πατρίδος», πού, παρότι φαινομενικά ἀποτελεῖ μηχανική ἐπανάληψη τῶν διαλαμβανομένων στόν ὄρκο τῶν Ἀθηναίων ἐφήβων - «ἀμυνῶ δὲ καί ὑπὲρ ἱερῶν καί ὀσίων... καί τήν πατρίδα οὐκ ἐλάσσω παραδώσω...» - στήν πραγματικότητα πρόκειται γιά ἔκκληση συσπείρωσης ὄλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καί τοῦ Μείζονος (δηλαδή τῆς Πίστεως) καί τοῦ Ἐλάσσονος (δηλαδή τῆς Πατρίδος), γιά τήν ἐπιτυχία τῆς ὑπέρτατης προσπάθειας...

Στόν ἀγώνα του κατὰ τῆς ἀπειλῆς τοῦ ἐξισλαμισμοῦ καί τῆς εἰσροῆς τῶν «καινῶν ἀπὸ τῆς Δύσεως δαιμονίων» ὁ Μείζων Ἑλληνισμός δέν εἶχε ἀνάγκη μόνο ἀπὸ τήν ἀντιρρητική ρητορική τῶν διανοουμένων του οὔτε μόνο ἀπὸ τή συστηματική κατήχηση τοῦ χριστεπώνυμου πληρώματος. Αὐτὰ ἀπευθύνονταν σὲ ἐγγράμματο γενικά κοινὸ καί εἶχαν στήν πραγματικότητα ἐλάχιστους ἀποδέκτες. Γιά νά ἐνισχύσουν στήν πίστη του τὸν ἀπλὸ καί ἀπαιδευτο λαό, ἕνας μόνο τρόπος ὑπῆρχε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καί τὸν κίνδυνο ἀπώλειας τῆς ψυχῆς. Τὰ ζωντανὰ παραδείγματα. Καί αὐτὰ τὰ πρόσφεραν οἱ νεομάρτυρες, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦταν νέοι, πού σὲ στιγμὲς ἀδυναμίας ἢ ἐπιπολαιότητος ἢ σὲ συνθήκες αἰχμαλωσίας εἶχαν ἀπαρνηθεῖ τήν πίστη τους, καί πού, ὅταν ἀργότερα συνειδητοποιοῦσαν τί εἶχαν πράξει, ἔκαναν δημόσια δήλωση ἀποκήρυξης τοῦ ἰσλαμισμοῦ στίς ὀθωμανικὲς ἀρχές, γεγονός πού ἐπέφερε στὸ τέλος μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια τὴ θανάτωσή τους. Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἥρωες τοῦ Μείζονος Ἑλληνισμοῦ, τῆς Ρωμιοσύνης, πού ἡ ὁμολογία τους καί ἡ τόλμη μὲ τήν ὁποία ἀντιμετώπιζαν τὰ βασανιστήρια καί τὸν θάνατο προκαλοῦσε στοὺς χριστιανοὺς δέος καί θαυμασμό καί τοὺς γέμιζε μὲ αὐτοπεποίθηση γιά τήν ὀρθότητα καί τὴ δύναμη τῆς πίστεως τῶν πατέρων τους. Ἡ θυσία ἐνὸς τέτοιου παλικαριοῦ εἶχε συνήθως πολλαπλάσια καί διαρκέστερη ἀπήχηση στὸ λαϊκὸ αἶσθημα ἀπὸ ὅσο ἕνα ἐμπνευσμένο κήρυγμα ἐπ' ἐκκλησίαις, μιὰ σοφὴ προφορική νοθεσία ἢ ἀκόμη καί ἕνα ψυχωφελὲς ἀνάγνωσμα. Ἡ καταγραφή τοῦ βίου καί τῆς ἀθλήσεως τέτοιων ἠρώων ἦταν - τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν - ὅ,τι περίπου καί τὰ δημοτικὰ τραγούδια, πού ἐξυμνοῦσαν τὰ κατορθώματα τῶν κλεφταρματολῶν στήν ἴδια χρονικὴ περίοδο.

Σημαντικὸ ρόλο στήν καταγραφή καί τὴ διάσωση τῆς μνήμης τῶν νεομαρτύρων φαίνεται ὅτι διαδραμάτισε τὸ γνωστὸ κίνημα τῶν Κολλυβάδων, τὸ ὁποῖο συνδέθηκε στενὰ μὲ τὴ Χίο, ἀφοῦ οἱ τρεῖς

κυριότεροι εκπρόσωποί του, ο άγιος Μακάριος ο Νοταράς, Μητροπολίτης Κορίνθου, και οι όσιοι Αθανάσιος ο Πάριος και Νικηφόρος ο Χίος έζησαν και έδρασαν στο νησί μας. Τόν βίο και την πολιτεία τους, καθώς και την άσματος άκολουθία του καθενός, μπορεί να τή διαβάσει κανείς στο Λειμωνάριον. Πρώτος συντάκτης του Νέου Λειμωναρίου υπήρξε ο άγιος Μακάριος ο Νοταράς, ο όποιος ήταν από εκείνους που έκανε άγώνα κατά των έξισλαμισμών και στήριξε, καθώς φαίνεται, αρκετούς νεομάρτυρες. «Άλείπτην τών Μαρτύρων» τόν άποκαλεί ο Αθανάσιος ο Πάριος, δηλαδή, θα λέγαμε, «προπονητή τών μαρτύρων» (έκ του «άλείφειν» τόν παλαιστή με λάδι πριν από τόν άγώνα). Και ίσως αυτή ή προσωπική σχέση του με νεομάρτυρες υπήρξε και τό κίνητρο του άγίου Μακαρίου να συγγράψει τους βίους τους και να τους προβάλλει ως ύποδείγματα αύταπάρνησης και χριστιανικής άρετής. Και σέ όσους έγκαλοϋν τόν άγιο Μακάριο ότι κακώς έξώθησε νέους ανθρώπους στο μαρτύριο - τό έχω διαβάσει και αυτό-μπορώ να άπαντήσω ότι, είτε μάς άρέσει είτε όχι, είτε μάς φαίνεται σκληρό ή άλλότριο προς τόν δικό μας άτομοκεντρικό και ιδιοτελή, θα έλεγα, «άνθρωπισμό», αυτός ήταν μακράν ο άποτελεσματικότερος τρόπος για τόν φρονηματισμό και την έπιβίωση του Γένους, ή όποία δίνει σέ όλους έμάς σήμερα τή δυνατότητα να άσκούμε κριτική α posteriori και... έκ του άσφαλοϋς.

Επειδή έχω σχηματίσει την έντύπωση ότι βασικός στόχος τής συγγραφής των Λειμωναρίων από την έποχή, όπως είδαμε, του Ιωάννου Μόσχου ίσαμε σήμερα είναι να διασώσει τή μνήμη «άγίων άνδρων έν τοις χρόνοις ήμών διαλαμψάντων», γι' αυτό με παραξένεψε ή άπουσία από τό παρόν Νέον Χιακόν Λειμωνάριον τής «Ίκετηρίου εύχής υπέρ του ένεργεία έναθλούντος υπέρ τής Αγίας Πίστεως», την όποία έγραψε ο όσιος Αθανάσιος ο Πάριος, όπως και γενικά τής «Παρακλητικής άκολουθίας εις την Αγίαν και Ομοούσιον και Αδιάρητον Τριάδα», τής «ψαλλομένης υπό των βουλομένων, επειδάν συμβή ταίς βασάνοις έγκαρτερείν τινά νέον Μάρτυρα», την όποία συνέθεσε ο όσιος Νικηφόρος. Τα κείμενα αυτά, παρά τή σημασία τους, έχουν σταματήσει να δημοσιεύονται στο Λειμωνάριον από την τρίτη του έκδοση του 1873. Τα βρήκα όμως ένδιαφέροντα και άπολύτως σύμφωνα με τό «λειμωναριακό» πνεύμα. Δεν άμφιβάλλω ότι θα ύπάρχει λόγος, στον όποιο όφείλεται ή παράλειψη τής ένδιαφέρουσας αυτής ύλης και από την τελευταία έκδοση του Λειμωναρίου. Αν ο Σεβασμιώτατος έχει την καλοσύνη, μπορεί να μάς διαφωτίσει επ' αύτοϋ.

Η όγδοη έκδοση του Νέου Χιακού Λειμωναρίου τελειώνει με ένα «Επίμετρον». Το επίμετρο αυτό περιλαμβάνει δύο «Ευχές» και υπό τόν τίτλο «Αντί έπιλόγου» μία άκόμη «Εύχήν διά τους κοπιάσαντας» - έννοείται για την έκδοση του βιβλίου -, ένα «Μεγαλυνάριον» «πάντων των έν Χίω Όσίων και Μαρτύρων» και ένα «Δοξαστικόν των Αγίων Πατέρων» τής Α' Οικουμενικής Συνόδου. Η πρώτη από τις Ευχές είναι «Υπέρ των ναυτιλλομένων», κείμενο στιβαρό και εύθύβολο, γραμμένο

ἀπὸ τὸν ποτὲ Μητροπολίτη Χίου, κυρὸ Χρυσόστομο Γιαλούρη, καὶ δημοσιευμένο γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἔκδοσιν τοῦ 1968, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ μπορούσε παρὰ νὰ συγκινήσει τὸν Μητροπολίτη Μάρκο, ὡς Χιώτη, ὡς Βρονταδούση καὶ ὡς γόνου ναυτικῆς οἰκογένειας, ὥστε νὰ τὸ συμπεριλάβει καὶ στὴν τελευταία ἔκδοσιν τοῦ Λειμωναρίου. Ἡ δευτέρα Εὐχή, ἐπίσης συγκινητικὴ καὶ ἐκ βαθῶν ἀναδυσόμενη, εἶναι ἡ «ἀναπεμφθεῖσα εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Χίου κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν τῆς 11ης Νοεμβρίου 2012, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 100 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ». Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τὴ διαβάσω ἐδῶ ὀλόκληρη καὶ νὰ τὴ σχολιάσω ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ κάνω μεγαλύτερη κατάχρησιν τῆς ὑπομονῆς σας. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε μόνον νὰ διατυπώσω μιὰ τελευταία μου σκέψιν, ἡ ὁποία ἐδράζεται σὲ «λόγον γνώσεως». Θὰ πρέπει ἐμεῖς οἱ Χιώτες νὰ θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας πολὺ τυχεροὺς πού ἔχουμε Μητροπολίτη Χιώτη, «ὄστουν ἐκ τῶν ὀστέων [ἡμῶν] καὶ σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς [ἡμῶν]», ἱεράρχην πού γνωρίζει καλὰ καὶ τὸν τόπον καὶ τὶς ἀνάγκαι τοῦ ποιμνίου του, τόσο τὶς πνευματικὰς ὅσο καὶ τὶς ὑλικὰς. Καὶ τὸ λέω αὐτὸ ἀψηφώντας καὶ πάλιν τὸν κίνδυνον νὰ ἐγκληθῶ «ἐπὶ κολακείᾳ».

Πολλὰ τὰ ἔτη σου, Δέσποτα!

Θὰ κλείσω τὴν ὁμιλίαν μου μὲ τὸ «ἀπολυτίκιον εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα», ἐπίσης «ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν κ. ΜΑΡΚΟΥ, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατὸν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ», ψαλλόμενον σὲ ἦχο πλάγιον τοῦ πρώτου:

«Τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἀνευφημήσωμεν, τὸν συνάναρχον Λόγον σὺν αἰδίῳ Πατρί, καὶ τὸ πάντα χορηγοῦν Πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι κατέπεμψεν ἡμῖν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ, δῶρον ἐλευθερίας, ἣν ἐπὶ χρόνον αἰῶνος, πάντες οἱ Χῖοι ἀπολαύομεν».

Τὴν Ἁγία Τριάδα ἄς ἀνυμνήσωμε, τὸν Λόγον, πού καὶ Αὐτὸς (ὅπως καὶ ὁ Πατὴρ) δὲν ἔχει χρονικὴ ἀρχή, μαζὶ μὲ τὸν διαιώνιον Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πού προσφέρει τὰ πάντα, διότι μᾶς ἔστειλε τὸ δῶρον τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ, τῆς ἐλευθερίας πού ἐπὶ ἕναν αἰῶνα τώρα ὄλοι οἱ Χιώτες ἀπολαμβάνουμε.

Μὲ τὴν παράκλησιν νὰ μὴ χειροκροτήσετε σὰς εὐχαριστῶ πολὺ πού μὲ ἀκούσατε''.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ κ. Βοξάκης εἶπεν: "Βασικὸ στοιχεῖο τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος εἶναι ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ τιμητικὴ προσκύνησιν τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ σεβασμὸς ὁμοῦ αὐτός, προκειμένου νὰ ἐπιφέρει βαθύτερη πνευματικὴ ὠφέλεια, πρέπει νὰ συνδυάζεται μὲ τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν ἐγγύτερη γνωριμία μὲ τοὺς Ἁγίους, τοὺς «φίλους τοῦ Θεοῦ». Ἡ προσέγγισιν αὐτή, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ ἀπαρχὴ τῆς καλῆς ἀλλοιώσεως τοῦ κάθε Χριστιανοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν

γνώση τοῦ Βίου καί τῆς Πολιτείας τῶν «στεφανηφόρων ἀθλητῶν», τῶν Ἁγίων, ὡς βοηθητικὸ μέσο πρὸς τὴν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν.

Σὲ ἐπιστολὴ τοῦ ὁ Ἅγιος Βασίλειος πρὸς τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο τονίζει τὴν καταλυτικὴ σημασία, ποὺ ἔχει τὸ παράδειγμα τῶν Ἁγίων γιὰ τοὺς πιστοὺς, τοὺς ὁποίους προτρέπει νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι οἱ Ἅγιοι εἶναι «εἰκόνες ἔμψυχοι τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας»¹. Καί συμπληρώνει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος «Τιμὴ γὰρ Μάρτυρος, μίμησις μάρτυρος»². Ὁ δὲ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, ἀναφερόμενος στὴ δυνατότητα μίμησεως τῶν Ἁγίων ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, γράφει: «Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους ἕκαστος ἡμῶν θέλων εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖναι δύναται, πρὸς ἕκαστον πνευματικῶς ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ καθ' ἱστορίαν τυπικῶς γεγραμμένων μορφούμενος». Δηλαδή: «Ἐπίσης καὶ ἄλλους τοὺς ἁγίους καθέννας ἀπὸ μᾶς, ἂν θέλῃ, μπορεῖ νὰ τοὺς μεταφέρει στὸν ἑαυτό του, παίρνοντας τὴν μορφή τοῦ καθενὸς πνευματικά, ἀπὸ ὅσα ἔχουν γραφῆ γι' αὐτὸν στὴν ἱστορία γιὰ παράδειγμα (δικό μας)»³.

Ὅμως, πνευματικὴ ὠφέλεια λαμβάνει ὁ πιστὸς καὶ μέσῳ τῆς Ὁρθοδόξου ὑμνογραφίας, ὅπου δὲν προβάλλεται μόνον ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Χριστῷ δόξα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνογραφία τιμώντας τοὺς ἁγίους ἐπιβεβαιώνει τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας, ποὺ ἦλθε στὸν κόσμον διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπλόχερα προσφέρει ἡ Ἐκκλησία Του, διότι ὁ Τριαδικὸς Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»⁴.

Ὅλα τὰ παραπάνω ἐλέχθησαν, γιὰ νὰ ἐξηγηθεῖ γιατί ἦταν ἐπιβεβλημένη ἡ ἐπανεκδόση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, ἡ ὁποία ἐπιτεύχθηκε μὲ τὴ Χάρη τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίειπαινη πρωτοβουλία καὶ μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν κ. Μάρκου, καθὼς καὶ τὸ κοπιῶδες ἔργο τοῦ Δρ. Βυζαντινῆς Φιλολογίας Γεωργίου Πιτσινέλη, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τὴν ἀναθεώρηση καὶ διόρθωση τῶν κειμένων.

Προτοῦ, ὁμως, προχωρήσω στὴν παρουσίαση τοῦ ἴδιου τοῦ ὑμνογραφικοῦ καὶ ἀγιολογικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ἅς μοῦ ἐπιτραπεῖ μία σύντομη ἐξέταση τοῦ Λειμωναρίου ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας. Ὡς γνωστὸν, ὁ πρῶτος ποὺ χρησιμοποίησε τὸν ὄρο Λειμωνάριον, ὡς τίτλο ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου, ἦταν ὁ Ἰωάννης Μόσχος. Ὁ μοναχὸς αὐτὸς, ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Τόπους, στὶς ἀρχὲς τοῦ 7ου αἰῶνα συνέταξε ἔργο, στὸ ὁποῖο συμπεριέλαβε πλῆθος ἐποικοδομητικῶν διηγήσεων, ρήσεων καὶ θαυμάτων μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν τῆς Ανατολῆς. Τὸ πόνημά του αὐτὸ τὸ ὄνόμασε Λειμῶν ἢ Λειμωνάριον, δηλαδή λιβάδι, πνευματικὸ λιβάδι. Τὸ ὄνόμασε ἔτσι, ὅπως ὁ ἴδιος ἐπεξηγεῖ «διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέρψίν τε καὶ εὐωδίαν καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἐντυγχάνουσιν»⁵. Τὸ ἔργο ἔτυχε εὐρυτάτης διαδόσεως καί, ἐπὶ αἰῶνες, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι πολὺ ἀγαπητὸ κυρίως στοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ στοὺς λαϊκοὺς.

Αυτό το βιβλίο, που περιείχε την σοφία τῶν Πατέρων τῆς ἐρήμου, ὑπῆρξε προσφιλές ἀνάγνωσμα καὶ τοῦ Ἁγίου Μακαρίου Κορίνθου. Ὄταν, λοιπόν, αὐτὸς στὶς ἀρχές τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1804 εἶχε ὀλοκληρώσει σχεδὸν τὴ συγκρότηση τοῦ ὑλικοῦ του καὶ σκοπεύοντας νὰ ἐκδώσει σὲ αὐτοτελές βιβλίο *Συναξάρια καὶ Ἀκολουθίες Ἁγίων*, ἐπέλεξε γι' αὐτὸ τὴν ὀνομασία *Νέον Λειμωνάριον*. Θὰ τὸ ὀνόμαζε *Νέον*, γιὰ νὰ ἀποφεύγεται ἡ σύγχυση μὲ τὸ *Λειμωνάριον* τοῦ Ἰωάννου Μόσχου. Παράλληλα προέκρινε νὰ υἱοθετηθεῖ τὸν γνωστὸ στοὺς Ὀρθοδόξους ὄρο *Λειμωνάριον*, γιατί θὰ ἦταν ἀντιπροσωπευτικὸς τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου, ἀφοῦ αὐτὸ θὰ περιεῖχε *Βίους καὶ Ἀκολουθίες Ἁγίων*, οἱ ὁποῖοι εἶναι τὰ ἄνθη τοῦ Παραδείσου, δηλαδὴ τοῦ πνευματικοῦ *Λειμῶνος*. Ὅπως πολὺ ἐπιτυχῶς ἐπέξηγε ὁ συντελεστής τοῦ ἔργου Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος: «καθὼς εἰς ἓνα λειμῶνα δὲν εἶναι ἐνὸς μόνον εἴδους ἄνθη, οὕτω καὶ εἰς ταύτην (τὴν βιβλον) περιέχονται ὡς ἄνθη τερπνότατα καὶ εὐωδέστατα τὰ διάφορα διηγήματα, ἡγουν ἐκεῖνα τῶν καλλίστων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων, ἐκεῖνα τῶν θεοφόρων ἀσκητῶν καὶ ἐκεῖνα τῶν παραδόξων ἀποτελεσμάτων τοῦ οὐρανοῦ...»⁶. Τὸ *Νέον Λειμωνάριον* τόσο σὰν ἰδέα ὅσο καὶ ὡς τίτλος τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχικὸς πυρήνας χειρόγραφου ὑλικοῦ ἀποτελοῦσαν προσωπικὸ πόνημα τοῦ Φιλοκαλιστῆ Ἱεράρχη Ἁγίου Μακαρίου. Ὁ βιογράφος τοῦ Ἁγίου Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἀφηγεῖται σχετικὰ: «Εἶχε τελειώσει μὲ πολλοὺς κόπους καὶ ἀγρυπνίας ὁ ἀοίδιμος τὴν νέαν συλλογὴν τινῶν ὀσιακῶν βίων καὶ μαρτυρίων, παλαιῶν καὶ νέων, ἔτι ἀνεκδότων, καὶ ἄλλων τινῶν ψυχοφελῶν διηγημάτων καὶ θαυμάτων, αὐτὸς ἰδίᾳ χειρὶ, ἄλλα μὲν μεταφράζων καὶ ἄλλα ἀντιγράφων, τὴν ὁποίαν καὶ ὠνόμασε "*Νέον Λειμωνάριον*"»⁷. Τὸ «*Νέον Λειμωνάριον*», ὁμῶς, ὀφείλει πολλὰ καὶ στὴ γραφίδα τοῦ «σοφολογιωτάτου διδασκάλου» Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ὅπως εἶναι ὁ «*Βίος καὶ Πολιτεία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου, Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου, τοῦ Νοταρᾶ...*» καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου, καθὼς καὶ ἡ γλωσσικὴ ἀπλούστευση τῶν *Συναξαρίων* τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου. Ἐξίσου σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Χίου, ὁ ὁποῖος συνέταξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρκετὲς ἀπὸ τίς ἀσματικὲς Ἀκολουθίες καὶ τὰ *Συναξάρια*, πού συμπεριλήφθησαν, ἐνῶ ἄλλων βελτίωσε καὶ συμπλήρωσε τὸ ἀρχικὸ τους ὑλικό. Τὸ 1819 τὸ «*Νέον Λειμωνάριον*» τυπώθηκε στὴ Βενετία ὡς συλλογικὸ ἔργο καὶ τῶν τριῶν προαναφερθέντων Κολλυβάδων Ἁγίων. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναγράφηκε στὸν διευκρινιστικὸ ὑπότιτλο τοῦ ἔργου, ὁ πνευματικὸς αὐτὸς καρπὸς τῶν τριῶν Ὁσίων ἐκτυπώθηκε «*Εἰς κοινὴν ἀπάντων τῶν Ὀρθοδόξων ὠφέλειαν*».

Ἐπανεκδόση τοῦ *Νέου Λειμωναρίου* ἐγίνε στὴν Ἐρμούπολη τῆς Σύρου τὸ 1855 - 1857 σὲ τρεῖς τόμους. Τὸ 1873 γνωρίζει τὴν γ' ἐπανατύπωση, αὐτὴ τὴ φορὰ στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ ἓναν τόμο. Ἐνα χρόνο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Χίου ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ, δηλαδὴ τὸ 1913, ἐπανεκδίδεται στὴ Χίο ὡς ἀπότιση φόρου τιμῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, πού κράτησε ζωντανὸ τὸ Ἐθνικὸ φρόνημα μέσα στὴ μακραίωνη

νύκτα τῶν τόσων αἰώνων σκλαβιάς. Ὁ ἰδρυτὴς καὶ πρῶτος ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιώτισσας, Χριστόφορος Σερέμελης, εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία γιὰ νέα καὶ πληρέστερη ἐπανεκδόση τοῦ Νέου Λειμωναρίου, ἀλλά, λόγω τῶν δυσκολιῶν τῆς ἐποχῆς, αὐτὴ δὲν πραγματοποιήθηκε. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνέλαβε καὶ ἔφερε εἰς πέρας τὸ 1930 ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν στὴν ἡγουμενία τῆς Μονῆς, Ἀρχιμανδρὶτης Ἀμβρόσιος Μίχαλος. Ἡ ἐκδόση αὐτὴ - βασικὰ γιὰ λόγους οἰκονομικῆς στενότητος8 - περιορίσθηκε κυρίως μόνο στοὺς Βίους καὶ τὶς Ἀκολουθίες Ἀγίων, ποὺ εἴτε γεννήθηκαν στὴ Χίο, εἴτε ἀσκήτευσαν καὶ μαρτύρησαν σ' αὐτήν. Ἐξαιτίας τῆς θεματικῆς αὐτῆς ἐπιλογῆς, τὸ ἔργο κυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον9. Ἡ ἐκδόση αὐτὴ πραγματοποιήθηκε σὲ τυπογραφεῖο τῶν Ἀθηνῶν τὸ 1930 καὶ βασίσθηκε στὴν β' ἐκδόση τοῦ Νέου Λειμωναρίου καὶ συγκεκριμένα στὸν Β' τόμο της. Παρὰ τὴν ἀλλαγὴ στὸν τίτλο τοῦ ἔργου, ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενό του σὲ μεγάλο βαθμὸ προερχόταν ἀπὸ τὸ Νέον Λειμωνάριον, ἡ ἐκδόση τοῦ 1930 χαρακτηρίζεται ὡς ἡ πέμπτη. Οἱ Ὀρθόδοξοι πιστοί, ἰδίως τῆς Χίου, ἀγκάλιασαν μὲ θέρμη τὴν ἐκδόση αὐτὴ καὶ μέσα σὲ λίγα ἔτη, τὸ βιβλίο ἐξαντλήθηκε. Τὴν ἀπὸ ἔτη ζητούμενη ἐπανεκδόση10 ἀνέλαβε ὁ Ἀρχιμανδρὶτης Χριστόφορος Γεραζούνης, ἡγούμενος τῆς ἱ. Μονῆς Μυρσινιδίου τὸ 1968. Ἡ ἐπανεκδόση αὐτὴ ὑπῆρξε αἰσθητὰ βελτιωμένη καὶ συμπληρωμένη, συγκριτικὰ μὲ αὐτὴν τοῦ 1930. Ὁ Ἀρχιμανδρὶτης Χριστόφορος προέβη καὶ σὲ ἄλλη ἐπανεκδόση, τὴν ἔβδομη κατὰ σειρά, τὸ 1992. Ὡς μικρὴ ἔνδειξη τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ὡς ἀναφέρουμε τὴν ἐκδόση καὶ ἄλλων Λειμωναρίων - ἰδίως τὶς τελευταῖες δεκαετίες - ποὺ ἔχουν αὐτὸ ὡς πρότυπο. Τέτοια Λειμωνάρια εἶναι τὸ Λεσβιακὸν Λειμωνάριον, τὸ Εὐρυτανικὸν Λειμωνάριον, τὸ Κρητικὸν Λειμωνάριον, τὸ Πατμιακὸν Λειμωνάριον, τὸ Ροδιακὸν Λειμωνάριον καὶ τὸ Ἀγιορείτικον Λειμωνάριον.

Τὴν Ἐκκλησία τὴν ὁμολογοῦμε ὡς Ἁγία στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ἀφοῦ ὡς κεφαλὴ της ἔχει τὸν Χριστό, ὁ ὁποῖος τὴν ἀγιάζει. Ἔτσι, ὅλοι οἱ πιστοί, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ζωντανὰ μέλη της, ἀποτελοῦν τὴν «κοινωνία τῶν Ἀγίων». Ὡς Ἁγία ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀποστολὴ της νὰ ἀγιάζει. Ἔργο της εἶναι «ὁ καταρτισμὸς τῶν ἁγίων» καὶ ἡ πνευματικὴ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου σὲ μία κοινωνία ἀγιότητος. Οἱ ἐπίσκοποι, ὡς κατεξοχὴν πνευματικοὶ πατέρες καὶ διδάσκαλοι, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύουν ἀνύστακτη μέριμνα πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Ἔτσι καὶ ὁ Ποιμενάρχης μας, μεταξὺ τῶν ἄλλων ποιμαντικῶν του φροντίδων, ποὺ ἀποβλέπουν πρὸς τὴν διδασκαλία καὶ τὸν ἁγιασμὸ τοῦ τοπικοῦ ποιμνίου, δὲν παρέβλεψε καὶ αὐτήν, δηλαδὴ τὴν ἐπανεκδόση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου. Μία ἐπανεκδόση ποὺ στοχεύει νὰ κάνει προσιτὸ σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἐνδιαφέρεται, ἓνα βιβλίο, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει μία πηγὴ Ὀρθόδοξης πνευματικῆς τροφοδοσίας.

Ἡ παρούσα ὄγδοη ἐκδόση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ὑπερτερεῖ ὄλων τῶν προηγούμενων, ἀφενὸς στὴν πληρότητα τῆς

σχετικής ύλης και άφετέρου στην έκτύπωση, στη βιβλιοδεσία και γενικότερα στην όλη εμφάνιση. Πρόκειται για έναν μεγάλου σχήματος τόμο, έκτυπωμένο από τον γνωστό έκδοτικό οίκο Σαΐτη, προσεκτικά βιβλιοδετημένο, έχοντας έξωτερικά σε χρυσοτυπία τον Σταυρό και τον τίτλο του βιβλίου μέσα σε όρθογώνιο πλαίσιο κοσμημάτων. Οι σελίδες του από χάρτο άρίστης ποιότητας είναι καλοτυπωμένες και τα κείμενα είναι σε πολυτονικό σύστημα. Στην άρχή των Άκολουθιών και των Βίων των Αγίων, αλλά και σε άλλα σημεία υπάρχουν καλλιτεχνικά κοσμήματα με έκκλησιαστικά μοτίβα κατά το πρότυπο των μικρογραφικών διακοσμήσεων των βυζαντινών χειρογράφων. Το ίδιο συμβαίνει και με το πρώτο γράμμα σε κάθε ύμνο και ανάγνωση, όπου με χρήση κόκκινου χρώματος και μεγαλύτερης γραμματοσειράς αυτό επέχει θέση άρχιγράμματος. Σε κάθε σελίδα το κείμενο είναι χωρισμένο σε δύο στηλές, για πρακτικούς λόγους, όπως συμβαίνει στα περισσότερα λειτουργικά βιβλία. Πολύ εύστοχα στην άρχή του τόμου έχουν τοποθετηθεί τρεις έγχρωμες άγιογραφίες και τρεις άλλες φωτογραφίες σχετικές με το περιεχόμενο του βιβλίου. Άμέσως μετά υπάρχει τιμητική άφιέρωση στην ιερή μνήμη των Χριστοφόρου Σερέμελη, Άμβροσίου Μιχάλου και Χριστοφόρου Γεραζούνη, οι όποιοι διετέλεσαν ήγούμενοι τής Μονής Μυρσινιδίου. Άκολουθεί κείμενο, στο όποιο, με καλλιέπεια και μεστό θεολογικό λόγο, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Μάρκος προλογίζει τη νέα αυτή έκδοση. Κατόπιν, ο κ. Γεώργιος Πιτσινέλης σε κειμενό του άφηγεΐται την ιστορία των εκδόσεων του Νέου Λειμωναρίου και του Νέου Χιακού Λειμωναρίου από το 1819 έως το 1992, και συνοπτικά παρουσιάζει το περιεχόμενο και τις άλλαγές τής ή' έκδόσεως σε σχέση με τις προηγούμενες, καθώς και την κριτική μέθοδο που άκολούθησε για τη διόρθωση και άναθεώρηση των σχετικών κειμένων.

Μέσα στις 507 σελίδες τής παρούσας έκδόσεως του Νέου Χιακού Λειμωναρίου έχουν κατανεμηθεί οι ιερές Άκολουθίες, τα Συναξάρια, οι Βίοι, τα Μαρτύρια και τα Θαύματα των Αγίων με βάση την ήμερομηνία έορτασμού τους, κατά το έκκλησιαστικό έορτολόγιο, άρχίζοντας από τον μήνα Σεπτέμβριο, όποτε και άρχεται το έκκλησιαστικό έτος. Έδώ πρέπει να διευκρινίσουμε ότι στις σελίδες του συμπεριλαμβάνονται μόνο Βίοι και Άκολουθίες Αγίων, που είτε γεννήθηκαν στη Χίο, είτε άσκήτευσαν και μαρτύρησαν σ' αυτήν. Διατηρήθηκαν - όπως και στις προηγούμενες εκδόσεις - και Άκολουθίες Αγίων και άναμνήσεις θαυμάτων που δεν έχουν άμεση σχέση με τη Χίο, αλλά είναι προσφιλείς στους πιστούς και τιμώνται ιδιαίτερω από τη Μονή Μυρσινιδίου¹¹.

Πρώτη, λοιπόν, τίθεται ή Άκολουθία τής ιερής Συνάξεως πάντων των Αγίων της Χίου, ή όποία έορτάζεται την πρώτη Κυριακή του Σεπτεμβρίου.

Έπεται ή Άκολουθία τής άνακομιδής των ιερών λειψάνων του Οσίου Ανθίμου του Χίου (3 Σεπτεμβρίου), ποιηθείσα από τον σύγχρονό

μας ύμνογράφο Χαράλαμπο Μπούσια. Και οι δύο προαναφερθείσες Ακολουθίες δὲν ὑπῆρχαν στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου.

Ἐπίσης, στὶς 3 Σεπτεμβρίου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Πολυδώρου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴν Ἐφεσο τὸ 1794, καθὼς καὶ ὁ Βίος καὶ τὸ μαρτύριό του. Ἡ Ἀκολουθία ἔχει ληφθεῖ ἀπὸ τὸ Νέο Μαρτυρολόγιο, ἔργο τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου.

Καὶ κλείνει ὁ μῆνας Σεπτέμβριος μὲ τὴν Ἀκολουθία, ποῦ εἶναι ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τοῦ θαύματος τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης στὶς 24 Σεπτεμβρίου. Ἡ Ἀκολουθία εἶναι ποίημα τοῦ Ἐπισκόπου Κυθήρων Σωφρονίου Παγκάλου.

Ὁ μῆνας Ὀκτώβριος ἀρχίζει μὲ τὴν Ἀκολουθία τῆς ἀναμνήσεως τοῦ θαύματος ποῦ ἐπιτέλεσε ἡ Ἁγία Παρασκευὴ στὴ Χίο στὶς 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1442. Τόσο ἡ Ἀκολουθία ὅσο καὶ ἡ διήγηση τοῦ θαύματος ἀνήκουν στὴ γραφίδα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου.

Ἐπειτα τίθεται ἡ Ἀκολουθία τῆς Ὁσίας Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος (20 Ὀκτωβρίου), καθὼς καὶ ὁ Βίος της, τὸν ὁποῖο ἔχει ἐπιμεληθεῖ ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χίος.

Τελευταία Ἀκολουθία γιὰ τὸν Ὀκτώβριο εἶναι τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Νικολάου τοῦ Χίου στὶς 31 Ὀκτωβρίου, ἡ ὁποία ἔχει συντεθεῖ ἀπὸ τὸν προαναφερθέντα Ἅγιο Νικηφόρο. Ἀκολουθεῖ ἀναλυτικὸς Βίος καὶ Μαρτύριο τοῦ Ἁγίου.

Ὁ μῆνας Νοέμβριος κοσμεῖται μὲ πρώτη τὴν Ἀκολουθία τοῦ Χιακῆς καταγωγῆς Ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως (9 Νοεμβρίου). Τόσο ἡ Ἀκολουθία ὅσο καὶ ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν καὶ οἱ 24 Οἶκοι ἔχουν ποιηθεῖ ἀπὸ τὸν Ἁγιορείτη ὑμνογράφο Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη. Ἀκολουθεῖ πολυσέλιδος βίος τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, τοῦ νεώτερου αὐτοῦ Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος, ποῦ ἐορτάζεται στὶς 26 Νοεμβρίου.

Τὴν ἴδια ἡμέρα τιμᾶται καὶ ἡ μνήμη τοῦ Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Χίου, τοῦ ὁποῖου τὴν Ἀκολουθία καὶ τὸ Μαρτύριο συνέταξε ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χίος.

Ὁ μῆνας Δεκέμβριος ἀρχίζει μὲ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Μυρόπης (2 Δεκεμβρίου). Τὴν Ἀκολουθία καὶ τὸ Συναξάρι τῆς ἀθλησάσης στὴ Χίο τὸ 255 μ.Χ. Ἁγίας ἔγραψε καὶ πάλι ὁ Ἅγιος Νικηφόρος.

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Ἀγγελῆ τοῦ Ἀργείου (3 Δεκεμβρίου), ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1813. Ἡ Ἀκολουθία καὶ τὸ Μαρτύριό του ἀποτελοῦν καὶ αὐτὰ πόνημα τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Ἀμβρόσιο Μεδιολάνων Ἀκολουθία (7 Δεκεμβρίου).

Ο Άγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ἔχει συντάξει τὴν ἐπόμενη Ἀκολουθία, αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Μοδέστου Ἱεροσολύμων (18 Δεκεμβρίου).

Ὁ μήνας Δεκέμβριος κατακλείεται μὲ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Χίου Ὁσίου Νήφωνος τοῦ Κοινοβιάρχου (28 Δεκεμβρίου), ἡ ὁποία εἶναι ποιήμα τῆς μοναχῆς Ἰσιδώρας ἀπὸ τὴν 1. Μονὴ Ἁγίου Ἱεροθέου Μεγάρων. Στὸν Ὅσιο Νήφωνα ἀφιερώνεται καὶ δευτέρη Ἀκολουθία μὲ Παρακλητικὸ Κανόνα ἀπὸ τὸν Χαράλαμπο Μπούσια. Οἱ δύο αὐτὲς Ἀκολουθίες καὶ ὁ Κανὼν δὲν ὑπῆρχαν στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις.

Ἡ πρώτη Ἀκολουθία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι τοῦ Ὁσιομάρτυρος Ὀνουφρίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο στὶς 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1818. Ἡ Ἀκολουθία του εἶναι ποιήμα τοῦ μοναχοῦ Ὀνουφρίου Ἰβηρίτου. Πολυσέλιδος εἶναι ὁ Βίος καὶ τὸ Μαρτύριο τοῦ Ὁσιομάρτυρος αὐτοῦ.

Ἄλλη Ἀκολουθία, ποὺ δὲν ὑπῆρχε στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις, εἶναι αὐτὴ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ λεπροῦ (4 Ἰανουαρίου), καθὼς καὶ ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν τοῦ Ἁγίου, ποιήματα καὶ τὰ δύο τῆς Ἰσιδώρας μοναχῆς Ἀγieroθειτίσσης.

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Χίου (29 Ἰανουαρίου), ποιηθεῖσα, ὅπως καὶ ὁ Βίος του, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Παρίου.

Πρώτη Ἀκολουθία τοῦ Φεβρουαρίου εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος (1 Φεβρουαρίου).

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τῶν Σπετσιωτῶν Νεομαρτύρων Σταματίου, Ἰωάννου καὶ Νικολάου στὶς 3 Φεβρουαρίου, οἱ ὁποῖοι μαρτύρησαν στὴ Χίο τὸ 1822. Ἀκολουθία καὶ Βίος ἔχουν συντεθεῖ ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀνθίμου Πουλάκη.

Κατόπιν, σειρὰ ἔχει στὶς 15 Φεβρουαρίου ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου Ἀνθίμου τοῦ Θαυματουργοῦ τοῦ ἐν Χίῳ ἀσκήσαντος, ποιηθεῖσα ὑπὸ μοναχῆς Βρυαίνης. Ἀκολουθοῦν Κανὼν Παρακλητικὸς καὶ Οἶκοι. Νὰ σημειωθεῖ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Ἀκολουθία δὲν ὑπῆρχε στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις.

Ἔπεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Βυζαντίου (17 Φεβρουαρίου). Ἀκολουθοῦν οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Ἁγίου Μακαρίου, ἀλείπη τοῦ Νεομάρτυρος, πρὸς τοὺς γονεῖς του.

Στὸν μήνα Μάρτιο ὑπάρχουν δύο Ἀκολουθίες πρὸς τιμὴν τοῦ Νεομάρτυρος Μανουὴλ τοῦ ἐκ Σφακίων (15 Μαρτίου). Καὶ αὐτὲς οἱ Ἀκολουθίες, γιὰ πρώτη φορὰ, ἐντάσσονται στὸ Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον.

Ἐπίσης, στὸν μήνα Ἀπρίλιο ὑπάρχει μία μόνο μνήμη Ἁγίου μὲ Ἀκολουθία ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Μακάριο Κορίνθου (17 Ἀπριλίου), πονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου. Ὁ Βίος καὶ ἡ Πολιτεία τοῦ Φιλοκαλιστῆ Ἁγίου ἔχει συγγραφεῖ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο τὸν Πάριο. Παρατίθενται, ἐπίσης, διήγηση θαυμάτων τοῦ Ἁγίου, καθὼς καὶ Παρακλητικοὶ Κανόνες καὶ 24 Οἶκοι ἀφιερωμένοι στὸν Ἅγιο.

Ὁ μήνας Μάϊος ἀρχίζει μὲ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου τὴν 1η Μαΐου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς συντάκτη τὸν Πρωτοσύγκελλο

Κύριλλο Τρεχάκη. Ο δὲ Βίος του ἔχει συγγραφῆ ἀπὸ τὴν Αἰμιλία Σάρρου Ζολῶτα.

Γιὰ τὶς 9 Μαΐου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου.

Ἀκολουθεῖ ἡ μνήμη τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Ἰσιδώρου, ὁ ὁποῖος ἄθλησε στὴ Χίο τὸ 255 μ.Χ. καὶ ἐορτάζεται στὶς 14 Μαΐου. Πρὸς τιμὴν του ἐμπεριέχεται Ἀκολουθία καὶ ἐκτενὴς Βίος.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τῶν Ὁσίων Νικήτα, Ἰωάννου καὶ Ἰωσήφ, τῶν κητόρων τῆς Νέας Μονῆς (20 Μαΐου), συντεθεισα ὑπὸ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου μαζί με τὸ ἐκτενὲς Συναξάριο τῶν τριῶν αὐτῶν ἀσκητῶν, καθὼς καὶ δύο Κανόνες, Παρακλητικὸ καὶ ἱκετήριο.

Τελευταία Ἀκολουθία γιὰ τὸν Μάιο εἶναι τοῦ Νεομάρτυρος Ἀνδρέου Ἀργέντη τοῦ Χίου (29 Μαΐου). Αὐτὴ εἶχε συντεθεῖ ἀπὸ τὸν μακαριστὸ Πρωτοπρεσβύτερο Μάρκο Βασιλάκη καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἐντάσσεται στὸ Χιακὸν Λειμωνάριον.

Ὁ μῆνας Ἰούνιος ἀρχεῖ μετὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Νέου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1801 καὶ τιμᾶται στὶς 5 Ἰουνίου. Ἡ Ἀκολουθία εἶναι ἔργο τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου, ἐνῶ τὸ κείμενο τῆς ἀθλήσεως τοῦ Νεομάρτυρος συνέγραψε ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη σὲ Θάυμα τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ὕμνου «Ἄξιόν ἐστι» (11 Ἰουνίου). Ἡ Ἀκολουθία ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν ἱεροδιάκονο Βενέδικτο.

Τρίτη κατὰ σειρά εἶναι ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικήτα τοῦ Νισυρίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1732 (21 Ἰουνίου). Ἡ Ἀκολουθία καὶ ὁ Βίος τοῦ ἀποτελοῦν πόνημα τοῦ μοναχοῦ Ἀθανασίου Ἰβηρίτου.

Τέταρτη καὶ τελευταία γιὰ τὸν Ἰούνιο Ἀκολουθία εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου στὶς 24 Ἰουνίου καὶ ἔχει προκύψει ἀπὸ τὴν ὕμνογραφικὴ γραφίδα τοῦ μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.

Τὸν μῆνα Ἰούλιο πρώτη Ἀκολουθία τίθεται ἡ ἀφιερωμένη στὴν εὐρεση τῆς τιμίας κάρας τῆς Ὁσίας Ματρῶνης τῆς Χιοπολίτιδος τὴν 15η Ἰουλίου. Ἡ προϋπάρχουσα αὐτῆ Ἀκολουθία βελτιώθηκε ἀπὸ τὸν Ὅσιο Νικηφόρο, ὁ ὁποῖος συνέταξε ἐξ ἀρχῆς τοὺς 24 Οἴκους πρὸς τιμὴν τῆς Ἁγίας.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη στὴν Πολιοῦχο τῆς Χίου Ἁγία Μαρκέλλα (22 Ἰουλίου). Τόσο ἡ Ἀκολουθία, καθὼς καὶ ὁ Βίος καὶ τὸ Μαρτύριο τῆς Ἁγίας εἶναι ἔργα ἀνωνύμου, τὰ ὁποῖα ἔχει λαμπρύνει μετὰ τὸ ὕμνογραφικὸ του τάλαντο ὁ Ὅσιος Νικηφόρος ὁ Χίος.

Τρίτη Ἀκολουθία γιὰ τὸν Ἰούλιο εἶναι αὐτῆ τοῦ Ἁγίου Θεοφίλου τοῦ Ζακυνθίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1635 (24 Ἰουλίου) καὶ ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν Ὅσιο Νικηφόρο.

Τὸν μῆνα Αὐγούστο στὶς 18 ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία ποὺ συνέταξε ὁ μακαριστὸς Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος Λιαδῆς μετὰ ἀφορμὴ τὴν κατ' ἔτος μετακομιδὴ τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου ἀπὸ τὰ Ρεστὰ στὰ Καρδάμυλα.

Για τις 27 Αύγουστου υπάρχει η Ακολουθία του Αγίου Φανουρίου.

Τελευταία και έκτος χρονικής σειράς τίθεται η Ακολουθία της Παναγίας της Βοηθείας, διότι ψάλλεται τη Δευτέρα του Θωμά, η οποία, ως γνωστόν, είναι κινητή έορτή. Αύτη αποτελεί πόνημα του Αγίου Ανθίμου του Χίου, του ιδρυτού της Μονής της Παναγίας της Βοηθείας στη Χίο.

Στό Παράρτημα που ακολουθεί υπάρχουν αρκετά ψυχωφελή κείμενα και διηγήσεις Θαυμάτων¹². Έπεται τὸ κείμενο της Θείας Λειτουργίας του Αποστόλου Μάρκου¹³. Και κατακλείεται τὸ βιβλίο με κείμενα εὐχῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων και εὐχή και Απολυτίκιο, που συντάξε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν και Οἰνουσσῶν κ. Μάρκος για τὰ ἑκατὸ ἔτη ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση του νησιού μας ἀπὸ τὸν Τουρκικό ζυγό.

Ἡ νέα αὐτὴ καλαίσθητη ὀγδοη ἔκδοση του Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου μᾶς παρακινεῖ νὰ συγχαροῦμε ὄλους τοὺς προαναφερθέντες συντελεστές της, οἱ ὁποῖοι με ἔνθεο ζήλο, ἀλλὰ και καταβάλλοντες κόπο και δαπανῶντας χρόνο, παρέδωσαν στὰ χέρια της Χιακῆς Ἐκκλησίας και ὄλου του Ὁρθοδόξου κόσμου ἕνα τέτοιο μνημειῶδες ἔργο. Ἐνα πολύτιμο βιβλίο για ὄλους τους φιλακόλουθους και φιλοάγιους πιστοὺς, τὸ ὁποῖο ὄλοι εὐελπιστοῦμε νὰ ἀποτελέσει μία νοητὴ πυξίδα πνευματικῆς πλεύσεως. Ἄς ἰκετεύσουμε, λοιπόν, τοὺς Ἁγίους της Χίου νὰ μεσιτεύσουν θερμῶς πρὸς τὸν Ἅγιο Θεὸ και τὴν Παναγία, νὰ βοηθήσουν τὸ ψυχωφελές αὐτὸ βιβλίο νὰ μπεῖ σὲ κάθε ἑλληνικό σπίτι, και νὰ ἀποτελέσει μία πρόσκληση πρὸς μελέτη, ἕνα καθημερινὸ βοήθημα στὴν προσευχὴ κι ἕναν σταθερὸ συμπαραστᾶτη στὴν πνευματικὴ πορεία του κάθε πιστοῦ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μεγάλου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 2,3.
2. Αγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Μάρτυρας, PG 50,663.
3. Βενεδίκτου ἱερομονάχου Ἀγιορείτου, Μαξιμιανόν Ταμείον, Νέα Σκῆπη Αγίου Ὁρους 2016, τ.Α', σελ. 150-151.
4. Α' Τιμ. 2,4.
5. Λειμῶν του Ἰωάννου Μόσχου, PG 87, 2855A-3112B.
6. Νέον Χιακόν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε' ἔκδοση) σελ. 10, ὑποσ. 1.
7. Νέον Χιακόν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Η' ἔκδοση), σελ. 307-308.
8. Νέον Χιακόν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε' ἔκδοση), σελ. 10.
9. Νέον Χιακόν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε' ἔκδοση), σελ. 10.
10. Νέον Χιακόν Λειμωνάριον, Χίος 1968, (ΣΤ' ἔκδοση) σελ. 1.
11. Ακολουθίες Ἁγίων και ἀναμνήσεις θαυμάτων που δὲν ἔχουν ἄμεση σχέση με τὴ Χίο, ἀλλὰ διατηρήθηκαν και στὴ νέα ἔκδοση του Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου εἶναι: α) οἱ Ακολουθίες και οἱ Βίοι του Ἁγ. Στυλιανουῦ, του Ἁγ. Ἀμβροσίου, του Ἁγ. Μοδέστου, του Ἁγ. Χριστοφόρου και του Ἁγ.

Φανουρίου. β) οι άναμνήσεις Θαυμάτων τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.

12. Στὸ Παράρτημα περιέχονται: α) Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον τῆς Θεοτόκου, τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Χίου, β) Διήγησις περὶ τοῦ ἐν Χίῳ θαύματος παρὰ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου κατὰ τῶν Ἀρμενίων, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, γ) Διήγησις περὶ τοῦ γεγονότος θαύματος ὑπὸ τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀττικὴν ἱερῷ αὐτοῦ ναῷ, κατὰ τῶν ἀσεβῶν Ἀγαρηνῶν, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, δ) Διήγησις περὶ τοῦ θαύματος τοῦ γενομένου παρὰ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος κατὰ τὴν θέσιν Καρυδιά ἢ Ποταμὸς Ἀγ. Εἰρήνης, πλησίον τῆς Παναγίας Λετσαίνης, ὡς καὶ τοῦ θαύματος παρὰ τῆς Ἀγ. Εἰρήνης, ε) Διήγησις ψυχωφελῆς περὶ μιᾶς μοναχῆς τῆς Μονῆς Ἀγ. Ματρῶνης τῶν Χαλάνδρων, στ) Τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου Λόγος ὠφέλιμος καὶ ἐκλογή ψυχωφελῶν διηγημάτων. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Ἡ' ἐκδοσὴ), σελ.471-488.

13. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Ἡ' ἐκδοσὴ), σελ.489-501».

Μετὰ τὴν παρουσίαν ὁ Σεβασμιώτατος Χίου ἐτίμησεν μὲ τὸν διὰ πρώτην φοράν ἀπονεμόμενον Μεγαλόσταυρον τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου μετὰ ἀστέρος (τὸν ὁποῖον ἠτοίμασεν ἡ Ἱερά Μητρόπολις διὰ τὰ 200 ἔτη ἀπὸ τὸ 1821) τὴν Μεγάλην Εὐεργέτιδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως κ. Ἀλεξάνδραν Μαμαλίγκα - Προκοπίου, δαπάναις τῆς ὁποίας ἐγένετο ἐξ ὀλοκλήρου ἡ ἀνακαίνισις καὶ ἡ ἐπίπλωσις τῆς Βιβλιοθήκης «ΑΓΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ».

Εἰς τὴν ἐκδήλωσιν παρέστησαν ὁ Πρωτοσυγκελλεύων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀρχιμ. Νεκτάριος Ἐπιτροπάκης, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαίτερου Γραφείου τοῦ Σεβασμιωτάτου Πρωτοπρ. Ἰωάννης Μουσᾶς, ὁ Ἀρχιδιάκονος Ἀπόστολος Λάρδας, ἄρκετοὶ Ἱερεῖς, ὁ Διοικητὴς τῆς 96 ΑΔΤΕ Ταξίαρχος κ. Κωνσταντῖνος Κολοκοτρῶνης μετὰ τῆς Φιλολόγου συζύγου του, ὁ Ἀντιπεριφερειάρχης Χίου κ. Παντελῆς Μπουγδάνος, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Σταμάτιος Κριμιζῆς, ὁ πρ. Δήμαρχος Χίου κ. Ἐμμανουὴλ Βουρνοῦς, ὁ πρ. Δήμαρχος Ὀμηρουπόλεως κ. Ἀριστείδης Ζαννίκος, ἡ Πρόεδρος Δ. Ε. Βροντάδου καὶ Διευθύντρια τοῦ Β' Δημοτικοῦ Σχολείου Βροντάδου κ. Μαριάννα Πελαντῆ, ὁ πρ. Διευθυντὴς τοῦ Ἐρευνητικοῦ Κέντρου «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ» κ. Κωνσταντῖνος Παλαιός, ὁ Ἐφοπλιστὴς κ. Γεώργιος Προκοπίου, μετὰ τῆς τιμηθείσης συζύγου του κ. Ἀλεξάνδρας, ἡ πρ. Προϊσταμένη τῆς Β/βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως, Φιλολόγος, κ. Εὐτυχία Βλυσίδου, ἡ Δρ Ἱστορίας κ. Ἀθηνᾶ Ζαχαροῦ - Λουτράρη, ἡ ὑπεύθυνη τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως κ. Ἰουλίττα Φαράκλα, ὁ Πρόεδρος τοῦ Φιλοπροόδου Ὁμίλου Βροντάδου κ. Πολύδωρος Στεῖρος, ὁ πρ. Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Βρονταδουσίων Ἀττικῆς Ἱατρός κ. Ἀναστάσιος Τριπολίτης, ὁ Ἱατρός κ. Παντελῆς Πετεινάκης, φιλομαθεῖς πιστοί, καὶ ἄρκετοὶ νέοι.

Ἡ ὅλη ἐκδήλωσις ὑπῆρξεν τόσον ἀπὸ μέρους παρουσιαστῶν, ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους ἀκροατηρίου λίαν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ὥστε, δικαίως,

ἐχαρκτηρίσθη ἐκ τῶν κορυφαίων ἐπετειακῶν ἐκδηλώσεων ἐν Χίῳ διὰ τό 1821.

στ). Τήν 14ην Αὐγούστου 2021 ἐωρτάσθη εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου ἡ Σύναξις τῶν ἐν Βροντάδῳ Ἁγίων, ἐν οἷς τοῦ Κολλυβᾶ Μακαρίου Κορίνθου τοῦ Νοταρᾶ, καί τῶν Νεομαρτύρων Θεοφίλου τοῦ ἐκ Ζακύνθου καί Ἀγγελῆ τοῦ Ἀργείου. Τήν Θείαν Λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκος μέ τήν συμμετοχὴν τῶν Αἰδεσμ. Πρωτοπρεσβυτέρων κ. Ἰωάννου Κοντοῦ, Ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου, κ. Γεωργίου Πουλιᾶ, κ. Ἀντωνίου Τσουκαλᾶ, κ. Ἰωάννου Κουντουριάδου, κ. Κηρύκου Φαράκλα καί τοῦ Ἱερολογ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα, τῶν Ἱεροψαλτῶν τοῦ Ἱ. Ναοῦ κ. Βασιλείου Χαμέτη, Πρωτοψάλτου, καί κ. Πέτρου Μαθιούδη, Λαμπαδαρίου, καί παρέστησαν παιδιὰ τῆς κατασκηνώσεως «ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ». Κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν, καί εἰδικώτερον πρό τῆς φήμης τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὁ ἐκ Βροντάδου ὀρμώμενος Χῖος Ποιμενάρχης ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Συνθρόνου, ἐνδακρυσ καί βαθύτατα συγκεκινημένος, μέ παλλομένην φωνήν, προέβη εἰς τήν ἐξῆς ἱστορικὴν ἐπ' Ἐκκλησίας πρώτην ἀνακοίνωσιν: *«Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Ὁμοουσίου καί Ἀδιαιρέτου Τριάδος ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τήν ταπείνωσιν τοῦ δούλου Αὐτοῦ, καὶ ἠξίωσε τόν Μητροπολίτην Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν νά ἀνακοινῶν ἡ διὰ πρώτην φοράν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου, Μητροπολιτικοῦ Βροντάδου, ὅτι ἐπὶ τῇ ἐπετειῷ διακοσίῳ ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, ὁ ὁποῖος ἐγένετο «γιά τοῦ Χριστοῦ τήν Πίστιν τήν ἀγίαν καί τῆς Πατρίδος τήν ἐλευθερίαν», ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνέγραψεν ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλτοις τόν Ἱερομάρτυρα Μητροπολίτην Χίου Πλάτωνα (τόν Φραγκιάδην) καί τοὺς σύν αὐτῷ ἀναιρεθέντας ὑπὲρ Πίστεως καί Πατρίδος κατά τήν φοβερὰν τῆς Χίου Σφαγὴν Χίους Κληρικούς, ἐν οἷς τόν Ἀρχιδιάκονον Μακάριον τόν Γαρρῆν, ἐκ Βροντάδου, ἀπαγχονισθέντα μετὰ τοῦ Μητροπολίτου, τόν Ἱερέα Σταμάτιον τόν Χαρτουλάρην, σφαγιασθέντα πρό τῆς Ὠραίας Πύλης τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ναοῦ, ἐν ᾧ ἀνεγίνωσκεν τό Εὐαγγέλιον τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τόν Ἱερέα Μιχαὴλ τόν Τσουρῆν, σφαγιασθέντα ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Φαγάνου καί τόν Ἱερέα Κωνσταντῖνον Κούνουπαν ἐκ Κυδιάντος σφαγιασθέντα εἰς τήν Βρύσην τοῦ Πασᾶ, ὧν ταῖς πρεσβείαις ἐπικαλοῦμαι ἐφ' ἅπαντας τοὺς εὐσεβεῖς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς τοῦ Βροντάδου, ὥστε τῆς δεξιᾶς μερίδος τῶν σωζομένων τυχεῖν. Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἐνεκεν».*

ζ). Τήν 15ην Αὐγούστου 2021, ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱερούς Ναοὺς ἀνεγνώσθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 47/1-1-2021 Ἐγκύκλιος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου, μέ Θέμα: **«1821: Οἱ Μεγάλαις καί Βασιλικαῖς Ἵρες τοῦ Ἐθνους».**

η). Τήν 18ην Αύγουστου 2021 ἡμέραν τῆς ἐπετείου τῶν Ἐγκαίνιων τοῦ Ἱεροῦ Ναυδρίου Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Σταματίου τοῦ Χαρτουλάρη Βροντάδου ὁ Σεβασμιώτατος ἐτέλεσεν τήν Ἀρχιερατικὴν Θεϊαν Λειτουργίαν μέ τήν συμμετοχὴν τῶν Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβυτέρων κ. Ἰωάννου Κοντοῦ, Ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου, καί κ. Κηρύκου Φαράκλα, ἐνῶ ἔψαλαν οἱ Ἱεροψάλται τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου κ. Βασίλειος Χαμέτης, Πρωτοψάλτης, καί κ. Πέτρος Μαθιούδης, Λαμπαδάριος. Ὁ Σεβασμιώτατος κατὰ τήν Θεϊαν Λειτουργίαν ἀνέγνωσε ὁ ἴδιος τό Ἱερὸν Εὐαγγέλιον τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ὅπως ὁ Ἱερομάρτυς, ἕως τό σημεῖον «*ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαϊρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ Πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ*». (Ματθ. κοτ', 47). Εἰς τό Ἱερὸν Βῆμα διηκόνουν παιδιὰ τῆς κατασκηνώσεως «ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ».

θ). Τήν 23^η Αύγουστου 2021, ἡμέραν καθ' ἣν ἀποδίδεται ἡ ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος ἐτέλεσεν τήν Ἀρχιερατικὴν Θεϊαν Λειτουργίαν εἰς τὴν Ἱεράν Νέαν Μονὴν μέ τήν συμμετοχὴν τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Διονυσίου Παπανικολάου, Ἡγουμένου τῆς Ἱεῖρας Νέας Μονῆς Χίου, τῶν Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβυτέρων κ. Παντελεήμονος Καλεῶδη καί κ. Ἰωάννου Μουσαῖ καὶ τοῦ Ἱερολογ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα, ἐνῶ ἔψαλε ὁ Ἱεροψάλτης τῆς Ἱεῖρας Νέας Μονῆς κ. Ἐλευθέριος Μοσχούρης.

Κατὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν καὶ πρό τοῦ «Δι' εὐχῶν...» ὁ Σεβασμιώτατος μετὰ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Διονυσίου Παπανικολάου καὶ τοῦ Ἱερολ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα, ἐλιτάνευσαν τὴν Θαυματουργὸν Ἱεράν Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς «*Νεαμονητίσσης*» εἰς τὸν προαύλιον χώρον τῆς Μονῆς καὶ εἰσήλθεν εἰς τό Ἱ. Παρεκκλήσιον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ὅπου φυλάσσονται τὰ ὀστᾶ τῶν σφαγιασθέντων εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ἱερέων, Ἱεροδιακόνων, Μοναχῶν καὶ πλήθους λαοῦ, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταφύγει εἰς τὸν χώρον τῆς Ἱ. Μονῆς κατὰ τὴν σφαγὴν τῆς Χίου τό 1822 διὰ νά σωθοῦν, ἐτέλεσεν ἐπιμνημόσυνον δέησιν «ὑπὲρ πάντων τῶν σφαγιασθέντων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος» καὶ ἔψαλεν, ἐν συγκινήσει, τὸν Ἐθνικὸν Ὑμνον.

ι). Τὴν Κυριακὴν 22^η Αύγουστου 2021 εἰς τό Ἱερὸν Προσκύνημα Ἁγίας Μαρκέλλης ἐτέλεσεν τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος μετὰ τοῦ Αἰδεσιμ. Οἰκονόμου κ. Ἰωάννου Κατσούνη καὶ τοῦ Ἱερολ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα καὶ ἐκοινώνησαν τὰ παιδιὰ τῆς κατασκηνώσεως τῆς Ἱεῖρας Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν «ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ», ἡ ὁποία ἐφέτος εἶχεν ὡς θέμα: «*Ἀπ' τό γλυκὸ τῆς Ἁγίας Λαύρας τ' ὄρθρινό*». Ὁ Σεβασμιώτατος ὠμίλησεν εἰς τὰ παιδιὰ διὰ τό θρησκευτικὸν συναίσθημα τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἕως ἐκείνων τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἔδωκε ἔμφασιν εἰς τὸν ρόλον τῆς Πίστεως καὶ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τόσον κατὰ τὴν

Τουρκοκρατίαν, ὅσον καί κατά τόν Ἱερόν Ἀγῶνα τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας.

Ἐντύπωσιν προεκάλεσεν εἰς τά παιδιά ἡ παράθεσις ἐπιστημονικῶν ιστορικῶν πληροφοριῶν διά τό θέμα, κυρίως ἡ ἀνασκευή διά τῆς παραθέσεως ἀκλονήτων στοιχείων τῆς κακοβούλου πολεμικῆς τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ ἐναντίον τοῦ Πατριάρχου Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Εἰς τήν ἑορτήν, ἡ ὁποία ἠκολούθησεν, τά παιδιά ἐκτός ἀπό ἐπίκαιρα κείμενα («Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι» τοῦ Δ. Σολωμοῦ, «Θούριος» τοῦ Ρ. Φερραίου, «Κανάρης» τοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτη, «Τό Ἑλληνόπουλο» τοῦ Ν. Ὑγο, «Λόγος» τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ Βασιλικοῦ Γυμνασίου Ἀθηνῶν κ.ἄ.), ἐπαρουσίασαν, διά πρώτην φοράν, τάς βιογραφίας τῶν Χίων Ἱερομαρτύρων τῆς Σφαγῆς τοῦ 1822, τοὺς ὁποίους ἡ Ἱερά Σύνοδος εἰς τάς 15 Ἰουλίου 2021 ἀνέγραψε εἰς τάς ἀγιολογικάς δέλτους τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐνδιαφέρον εἶχον καί αἱ διαλογικαί συζητήσεις τῶν παιδιῶν μέ τόν Σεβασμιώτατον, πρός τόν ὁποῖον ὑπεβλήθησαν σχετικά ἀπαιτητικά ἐρωτήσεις καί ἐδόθησαν μέ ἐπιστημονικά θρησκευτικά, φιλολογικά καί ιστορικά ἐπιχειρήματα αἱ προσήκουσαι ἀπαντήσεις.

α). Τήν 31^η Αὐγούστου 2021 εἰς τό πλαίσιον τῶν κατασκηνωτικῶν δραστηριοτήτων τῆς κατασκηνώσεως τῆς Ἱεῤῥας Μητροπόλεως Χίου «ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ», οἱ κατασκηνωταί ἐπεσκέφθησαν τήν Βιβλιοθήκην τῆς Ἱεῤῥας Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν, ὅπου ὁ Χῖος Ποιμενάρχης ἐξενάγησεν τοὺς κατασκηνωτάς εἰς τήν Ἐκθεσιν Βιβλίου διά τό 1821 καί ἠκολούθησεν ὑπαίθριος συνεστίασις μετ' αὐτῶν ἐμπλουτισμένη μέ ἐκκλησιαστικόν καί ἱστορικόν διάλογον.

Ἦραῖαι στιγμαί διά τήν νεότητα, προκειμένου νά διατηρήσουν ἀναμμένον τόν πυρσόν τῆς ψυχῆς των ἀπό τό ἀνέσπερον Φῶς τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἑλλάδος.

**ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
κ. ΜΑΡΚΟΥ**

- Ἐκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Ἀπευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν - Κων. Ἀμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ἰστοσελίς: <http://www.imchiou.gr>
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπέρ τοῦ κατ' ἐπισημοῦ καί φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

Ο κ. Michel Marbot, απόγονος του Κ. Κανάρη,
βραβεύει υπότροφον της Γ. Μ. Χίου (01.08.21)

Παρουσίαση «ΝΕΟΥ ΧΙΑΚΟΥ ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΥ»
(Γ. Μ. Μυρσινιδίου 08.08.21)

Η ΛΟΞΑ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΤΕΛΟΣ
POST PAID
Την Κυριακή 10/7
Αρ. Αθ.
ΕΛΛΑΣ - ΕΛΛΑΣ

B

ΕΛΤΑ

(ISSN:2529-1254)